

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

εκδδα

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΣΤ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

**Η Κινεζική οικονομική επιρροή στα Δυτικά Βαλκάνια και η Ελληνική
εξωτερική πολιτική**

ΤΜ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων

Επιβλέπων:

Νικόλαος Τζιφάκης

Σπουδάστρια:

Γεωργία Ε. Φουρνιστάκη

ΑΘΗΝΑ 2020

**Η Κινεζική οικονομική επιρροή στα Δυτικά Βαλκάνια και η Ελληνική εξωτερική
πολιτική**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι οικονομικές αλληλεπιδράσεις Κίνας και κρατών των Δ. Βαλκανίων έγιναν όλο και πιο έντονες την τελευταία δεκαετία και εστιάζονται κυρίως σε κομβικούς τομείς της οικονομίας (πχ μεταφορές υποδομών και ενέργειας). Αυτές οι έντονες οικονομικές αλληλεπιδράσεις στοχεύουν στην υλοποίηση του Belt and Road Initiative (BRI) και χρησιμοποιούν ως εργαλείο την περιφερειακή συγκρότηση 17+1 που συντελείται υπό την κινεζική εποπτεία με κάθε συμμετέχον κράτος να διατηρεί ένα ιδιαίτερο χαρτοφυλάκιο πολιτικής. Στην Πρωτοβουλία 17+1 λαμβάνουν μέρος τόσο κράτη μέλη της ΕΕ από την περιοχή της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης όσο και υποψήφια προς ένταξη κράτη των Δ. Βαλκανίων.

Η κινεζική «επενδυτική επέλαση» σε κράτη με αναιμική οικονομία-ανάμεσα σε αυτά η Ελλάδα και τα κράτη των Δ. Βαλκανίων- έχει γεννήσει βαθιές ανησυχίες στις Βρυξέλλες. Οι διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας δεν έχουν καταλήξει στη δημιουργία ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου που να εξασφαλίζει ισάξια τους δύο εταίρους. Αντίθετα, οι οικονομικές σχέσεις ΕΕ-Κίνας παρουσιάζουν συχνά τριβές και τα ανταγωνιστικά πεδία όλο και αυξάνονται. Επιπλέον, πολλά κράτη μέλη της ΕΕ εμφανίζουν την τάση να ακολουθούν εθνικές προσεγγίσεις στη σχέση τους με την Κίνα, αποκομίζοντας οφέλη. Η ΕΕ αντέδρασε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/452 για τον έλεγχο των ΑΞΕ σε κομβικούς τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας (πχ. ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, δίκτυα). Ωστόσο, απαιτείται η συντονισμένη κι ενιαία προσέγγιση έναντι του Πεκίνου, που συχνά καθίσταται αδύνατη λόγω των διαφορετικών εθνικών συμφερόντων των κρατών μελών.

Στα πλαίσια αυτά αναδεικνύεται ο αυξανόμενος οικονομικός ρόλος της Κίνας στο υποσύστημα των Δ. Βαλκανίων και την Ελλάδα, μια και η χώρα αποτελεί την «πύλη εισόδου» των κινεζικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά. Επιπλέον, αναδεικνύονται τα νέα δεδομένα που προκύπτουν για την ελληνική εξωτερική πολιτική, τόσο από την υλοποίηση του BRI, όσο και από τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Πρωτοβουλία 17+1 σε έναν διττό άξονα: απέναντι στην ΕΕ αλλά και τους βόρειους γείτονές της.

Το κεντρικό ερώτημα συνεπώς της παρούσας εργασίας είναι κατά πόσο οι κινεζικές οικονομικές αλληλεπιδράσεις με κράτη μέλη ή υποψήφια κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να επηρεάζουν αρνητικά την ενωσιακή συνοχή. Η διαπίστωση που προκύπτει είναι πως εκεί που εξασθενεί η ευρωπαϊκή οικονομική παρουσία, διογκώνεται με ταχείς ρυθμούς η κινεζική διεϊσδυση. Για το λόγο αυτό η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια: στο

πρώτο αναλύεται η κινεζική προσπάθεια να εξασφαλίσει την οικονομική της ανάπτυξη αλλά και μια περίοπτη θέση στον κόσμο μέσα από την υλοποίηση του BRI. Στο δεύτερο εξετάζεται η εξέλιξη των Σινο-ευρωπαϊκών και ελληνοκινεζικών σχέσεων την τελευταία δεκαετία. Στο τρίτο γίνεται αναλυτική αναφορά της κινεζικής οικονομικής διείσδυσης στα WB6 και στο τελευταίο κεφάλαιο αναφέρονται τα συμπεράσματα από την αλληλεπίδραση των τεσσάρων δρώντων, αλλά και προτάσεις για τη μελλοντική δράση εκάστου, ώστε να εξασφαλιστεί ένα win-win μοντέλο συνεργασίας.

Οι Σινο-ευρωπαϊκές σχέσεις σήμερα διέρχονται φάση προβληματισμού και αναπροσαρμογής. Η λειτουργία της Πρωτοβουλίας 17+1 και η στενή συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών προκαλεί έντονες ανησυχίες στις Βρυξέλλες. Θεωρείται ως ένα forum, που προωθώντας τα κινεζικά ενδιαφέροντα (οικονομικά και πολιτικά) διασπά την ενωσιακή συνοχή. Με τον τρόπο αυτό η ΕΕ στερείται της δυνατότητας να παρουσιάζει μια ενιαία φωνή τόσο απέναντι στις οικονομικές διεκδικήσεις της με την Κίνα, όσο και σε θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία του διεθνούς συστήματος.

Στόχος από την πλευρά της ΕΕ δεν είναι μόνο η συγκρότηση ισχυρών οικονομικών δεσμών με την Κίνα. Στόχος είναι η σύνταξη Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας (ΣΕΣΣ) η οποία θα ορίζεται από ένα στιβαρό θεσμικό πλαίσιο που θα εξασφαλίζει τη σύμπραξη των δύο εταίρων σε ένα win-win μοντέλο συνεργασίας. Για το λόγο αυτό η ΕΕ εμμένει στις γενναίες μεταρρυθμίσεις που πρέπει να προβεί η κινεζική ηγεσία σε θέματα εκδημοκρατισμού, τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των αρχών του κράτους δικαίου, αποδεικνύοντας εντέλει ότι η Κίνα δεν είναι μόνο μια οικονομική δύναμη, αλλά και ένας συστημικός δρών στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Κίνα, Δ. Βαλκάνια, ΕΕ, Ελλάδα, Belt and Road Initiative, 17+1

ABSTRACT

The economic interaction among China and W. Balkans states (WB6) have become more intense in the last decade. This interaction focuses mainly on key sectors of economy such as transportation and energy and aims at the implementation of Belt and Road Initiative using as a tool the 17+1 regional grouping. The 17+1 Initiative is under Chinese supervision and each participating state maintains a separate policy portfolio. At the same time, the 17 + 1 Initiative is attended by both EU Member States from the region of Central and Eastern Europe and candidate to the EU member states from the region of Western Balkans.

The Chinese “investment refraction” in states with an anemic economy- among these Greece and WB6- has created deep concerns in Brussels. The negotiations on the Partnership and Cooperation Agreement have not resulted into a strong institutional framework, which can ensure that the two partners are equally worthy. On the contrary, EU- China economic relations often justify that the competitive areas and frictions are increasing. In addition, many EU member states tend to follow national approaches to their relationship with China, in case to increase their benefits. The EU has reacted by the (EU) 254/ 2019 Regulation that is referring on FDI control in key sectors of European economy such as energy, telecommunication, networks etc. However, a coordinated and unified approach to Beijing is needed but often it is impossible due to the different member state’s interests.

In this context, the growing economic role of China in the sub-system of the Western Balkans is highlighted. In particular is underlined the new data that emerge for Greek foreign policy, both from the implementation of the BRI and from the participation of Greece in the 17 + 1 Initiative. In addition, new data emerge on Greek foreign policy: towards the EU but also to its northern neighbours.

Therefore, the basic question of this paper is whether the Chinese economic interactions with member states or candidate member states of EU can adversely affect EU cohesion. The resulting finding is that where European presence is weakening, Chinese penetration is expanding rapidly. For this reason, the present paper is structured in four chapters: the first one analyses the Chinese effort to ensure its economic growth and prominent place in the world through the implementation of BRI. The second chapter examines the evolution of Sino-European and Sino-Greek relations over the last decade. The third chapter gives a detailed account of Chinese economic penetration in the WB6 and the last one mentions the conclusions

from the interaction of the four actors, as well as suggestions for the future action of each one, in case to ensure a win-win model of cooperation.

The Sino- European relations currently are undergoing a phase of adjustment. The functioning of 17+1 Initiative and the deeper cooperation among the participating states is rising deep concerns to Brussels because it is considered as a forum that by promoting the Chinese interests (either economic or political) breaks down the EU cohesion. As a conclusion, the EU is deprived of the opportunity to promote a single and strong voice to China both in its economic claims and international matters.

The EU's aim is not only to establish strong economic linkages with China. The aim is to draft a Strategic Partnership and Cooperation Agreement which will be defined by a robust institutional framework to ensure the involvement of the two partners in a win-win model of cooperation. That is why the EU insists on the courageous reforms the Chinese leadership should take in terms of human right, democratization, rule of law, proving finally that China is not only an economic power but also a systemic actor who respect the norms and rules of the international system functioning.

KEY- WORDS

China, EU, Western Balkan countries, Greece, Belt and Road, 17+1 Initiative.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	Σελ. 2
ABSTRACT – KEY WORDS	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	6
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1. Η ΚΙΝΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ	12
1.1 Η Κίνα ως έκφραση ήπιας αλλά και έξυπνης ισχύος	12
1.2 Η Κίνα και οι αλληλεπιδράσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο	16
1.3 One Belt One Road/ Belt and Road Initiative	19
2. ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ- ΠΕΚΙΝΟ- ΑΘΗΝΑ	25
2.1 Σινο- ευρωπαϊκές σχέσεις 2010-2020	25
2.2. Οικονομικές σχέσεις ΕΕ- Κίνας	29
2.3. Η πρωτοβουλία BRI και οι επιδράσεις της στις Σινο-Ευρωπαϊκές σχέσεις	32
2.4. Οι σχέσεις Ελλάδας- Κίνας	34
2.5. Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας- Κίνας	36
2.5.1. Όγκος κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα	36
2.5.2. Τομέας Μεταφορών και Υποδομών	36
2.5.3. Ενέργεια	37
2.5.4. Τεχνολογίες Πληροφοριών κι Επικοινωνίας (ΤΠΕ)	38
2.5.5. Μεταποίηση- Έρευνα και Καινοτομία	38
2.5.6. Χρηματοπιστωτικός τομέας- Τουρισμός- Εμπόριο- Ακίνητα	38
2.6. Αθήνα: ευαίσθητες ισορροπίες μεταξύ Πεκίνου και Βρυξελλών	40
3. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΑ Δ. ΒΑΛΚΑΝΙΑ	42
3.1. Πλατφόρμα 16+1/ 17+1	42
3.2. ΚΙΝΑ ΚΑΙ Δ. ΒΑΛΚΑΝΙΑ: Μια αμφίδρομη σχέση;	46
3.3. Η επίδραση της κινεζικής οικονομικής διεξόδου στην ενταξιακή πορεία των WB6	55
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	57
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	71

ΕΣΔΔΑ, Φουρνιστάκη Γεωργία, ©2020

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Δήλωση

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής»

Αθήνα 17/9/2020

Υπογραφή

Γ. Ε. Φουρνιστάκη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΑΔΜΗΕ	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΙΠΒ	Asian Investment and Infrastructure Bank
ΑΞΕ	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
BRI	Belt and Road Initiative
CESEE	Central Eastern South Eastern Europe
COSCO	China Ocean Shipping Company
FTA	Free Trade Agreement
HE	Ηνωμένα Έθνη
ΚΚΚ	Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας
MFN	Most Favoured Nation
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΣΣ	Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας
TECA	Trade and Economic Cooperation Agreement
ΤΠΕ	Τεχνολογία Πληροφορικής και Επικοινωνιών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θέμα της παρούσας εργασίας είναι η κινεζική οικονομική διεξόδωση στα Δ. Βαλκάνια και η ελληνική εξωτερική πολιτική. Η διαπίστωση που καταλήγει η εργασία είναι πως αλληλοδιαπλέκονται τέσσερις δρώντες: ΕΕ-Κίνα-Ελλάδα-WB6, όπου ο καθένας επιθυμεί την εξισορρόπηση των συμφερόντων του σε συνάρτηση με όλους τους υπόλοιπους. Ωστόσο, αν δεν προκύψει ένα στιβαρό θεσμικό πλαίσιο δεν μπορεί να εξασφαλιστεί ένα win-win μοντέλο συνεργασίας κι ο κάθε δρων συνεχίζει να κινείται με γνώμονα την εξασφάλιση των εθνικών στόχων του. Η διαπίστωση στην οποία καταλήγει η παρούσα εργασία είναι πως οι εντονότερες οικονομικές αλληλεπιδράσεις της Κίνας εστιάζονται σε περιοχές που υπάρχει ενωσιακή αμέλεια. Η Κίνα δηλαδή εμφανίζεται ως μια προσπάθεια κάλυψης του επενδυτικού κενού που αφήνει η ΕΕ. Επιπλέον, οι τρεις δρώντες (Ελλάδα-Κίνα-WB6) αναδεικνύονται εύκολα από τη διατύπωση του θέματος. Όμως, είναι αναγκαία και η συνεξέταση της ΕΕ μια και όλοι οι δρώντες διαπλέκονται μαζί της και ιδίως η Κίνα έχει αναπτύξει αμφίσημες οικονομικές σχέσεις με την ΕΕ, δηλαδή μπορούν να χαρακτηριστούν τόσο με θετικό, όσο και με αρνητικό πρόσημο.

Το θέμα της εργασίας εξειδικεύεται στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: Η αντίληψη της Κίνας για τους άλλους δρώντες του διεθνούς συστήματος. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο τρίγωνο Βρυξέλλες-Πεκίνο-Αθήνα. Το αυξανόμενο οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στην Ελλάδα και τα Δ. Βαλκάνια. Επίσης, τα ερωτήματα αυτά εξετάζονται στο χρονικό ορίζοντα της δεκαετίας 2010-2020.

Στόχος είναι να κατανοήσει ο αναγνώστης ότι οι οικονομικές αλληλεπιδράσεις της Κίνας συνεπάγονται την υλοποίηση του οράματός της για το BRI. Για την περίπτωση της Ελλάδας και των WB6, χρησιμοποιεί την Πρωτοβουλία 17+1 ως εργαλείο περιφερειακής συγκρότησης. Σκοπός είναι να αναδειχθούν οι τέσσερις πόλοι: Κίνα-ΕΕ-Ελλάδα-WB6 και η αλληλεξάρτησή τους μια και τόσο η Ελλάδα αποτελεί κράτος μέλος της ΕΕ όσο και τα WB6 είναι κράτη υποψήφια προς ένταξη. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η συλλογή πληροφοριών μια και το θέμα είναι επίκαιρο αλλά και εμπειρικό και προσεγγίστηκε μέσα από την εξέταση πληροφοριών από πρωτογενείς πηγές (έγγραφα της ΕΕ), αλλά και δευτερογενείς (μελέτες κι επιστημονικές εργασίες).

Το πρώτο κεφάλαιο εξετάζει τις σχέσεις της Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο και δίνει έμφαση στο ρόλο που έχει για την κινεζική εξωτερική πολιτική η υλοποίηση του BRI. Αυτή έχει διττό

στόχο: να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη και να αποκαταστήσει την Κίνα σε μια περίοπτη θέση στο διεθνές σύστημα.

Το δεύτερο κεφάλαιο εξετάζει τις οικονομικές σχέσεις ΕΕ-Κίνας αλλά και Κίνας-Ελλάδας, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τις ωφέλειες και τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο κάθε εταίρος από την πλευρά του. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις ευαίσθητες ισορροπίες που καλείται η Αθήνα να αναπτύξει στις σχέσεις της τόσο με το Πεκίνο, όσο και με τις Βρυξέλλες. Στόχος της είναι να εξασφαλίσει όσο το δυνατό περισσότερα οφέλη από τις αλληλεπιδράσεις της με την Κίνα, αλλά και να μείνει συνεπής στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τη συμμετοχή της στην ΕΕ.

Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει το οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στα WB6 κράτη με έμφαση στο ρόλο της Πρωτοβουλίας 17+1 και στις επιδράσεις που έχει στην ενταξιακή διαδικασία των κρατών αυτών στην ΕΕ.

Το τέταρτο κεφάλαιο συμπυκνώνει τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει από τα προηγούμενα κεφάλαια και προτείνει την στάση που κάθε εταίρος θα μπορούσε να προβάλλει με γνώμονα την εφαρμογή ενός win-win μοντέλου συνεργασίας. Επιπλέον, αναδεικνύεται ένας προβληματισμός για μελλοντική έρευνα: οι σχέσεις της ΕΕ με τρίτες χώρες ως τομέας υψηλής πολιτικής θα μπορούσαν να κοινοτικοποιηθούν και να αποτελέσουν αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ ως απόδειξη ότι η ΕΕ αποτελεί κοινότητα αξιών που προωθεί το αφήγημα της ενότητας μέσα από τη διαφορετικότητα (unity within diversity).

Αυτό που ως διαπίστωση θα φανεί στην ολοκλήρωση του παρόντος πονήματος είναι πως οι οικονομικές αλληλεπιδράσεις αποτελούν το όχημα για την πραγμάτωση πολιτικών στοχεύσεων και οραμάτων. Ωστόσο, είναι μόνο η αναγκαία συνθήκη κι όχι η επαρκής. Χρειάζεται και η απαραίτητη πολιτική βούληση, τόλμη και όραμα για το μέλλον, που θα κινητοποιήσει τη δράση προς την επίτευξη ενός win-win μοντέλου συνεργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Η ΚΙΝΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται η έννοια της ήπιας ισχύος και εξετάζεται η εξωτερική πολιτική και διπλωματία της Κίνας σε συνάρτηση με τους μηχανισμούς που χρησιμοποιεί. Αναδεικνύεται επίσης, το είδος των αλληλεπιδράσεων που διατηρεί η Κίνα με τα κράτη του σύγχρονου διεθνούς συστήματος. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις αναλύονται μέσα από το πρίσμα του Belt and Road Initiative που αποτελεί βασική στόχευση της κινεζικής στρατηγικής.

1.1 Η Κίνα ως έκφραση ήπιας αλλά και έξυπνης ισχύος

Οι θεμελιώδεις βάσεις της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής (Nathan & Ross 2012,9-34) εκφράζονται με πέντε αρχές, που η κινεζική ηγεσία αρχικά απαρίθμησε το 1954, όταν μια κομμουνιστική κυβέρνηση προσπαθούσε να απευθυνθεί σε μη κομμουνιστικές χώρες της Ασίας και να τις διαβεβαιώσει για τις προθέσεις της: ότι δεν επιθυμεί να παρεμβαίνει στις εσωτερικές τους υποθέσεις. Οι αρχές αυτές είναι: ο αμοιβαίος σεβασμός της κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας, η αρχή της μη επιθετικότητας, η αρχή της μη παρέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις άλλου κράτους, η αρχή της ισότητας και αμοιβαίου οφέλους μεταξύ των κρατών, η αρχή της ειρηνικής συνύπαρξης.

Με τις αλλαγές, που συντελέστηκαν στο διεθνές περιβάλλον και στις πολιτικές στοχεύσεις της Κίνας, οι παραπάνω αρχές συνέχισαν να εξυπηρετούν έναν χρήσιμο σκοπό: να προσφέρουν μια εναλλακτική απάντηση στην κυρίαρχη αντίληψη για την παγκόσμια τάξη πραγμάτων: ένας κόσμος που δεν είναι πολυπολικός (multipolarity) εύκολα και γρήγορα μετατρέπεται σε πεδίο απόλυτης ηγεμονικής κυριαρχίας του οικονομικά, πολιτιστικά, τεχνολογικά και στρατιωτικά ισχυρότερου (Rosemary, 1999, 234-244).

Η Κίνα πρότεινε έναν εναλλακτικό σχεδιασμό για τη διεθνή κοινότητα (Aaron, 2000 3-21), όπου όλα τα κυρίαρχα κράτη (πλούσια και φτωχά, μικρά και μεγάλα, με δημοκρατικό ή αυταρχικό προσανατολισμό) θα είναι ισότιμα και θα μπορούν να εφαρμόζουν τα συστήματα που κρίνουν ως καταλληλότερα για την ευημερία του λαού τους. Η έννοια συνεπώς που εισήγαγε με τις Πέντε Αρχές η Κίνα στις Διεθνείς Σχέσεις είναι το σύστημα της πολυπολικότητας (multipolarity).

Στα ίδια πλαίσια ο Χί Τζινπινγκ από το 2013 εισήγαγε την έννοια της «οικοδόμησης μιας κοινότητας με κοινό μέλλον για την ανθρωπότητα», έχοντας το ακόλουθο σκεπτικό: Όλες οι

χώρες θα πρέπει να διαχειρίζονται από κοινού τις παγκόσμιες προκλήσεις και προβλήματα με τρόπο δημοκρατικό κι όχι μέσω υπαγορεύσεων από τα πιο ισχυρά κράτη. Τα κράτη προτιμούν να συμμετάσχουν σε win- win μοντέλα συνεργασιών, για να θεμελιώσουν έναν κόσμο κοινής ευημερίας και καλούνται να αντιμετωπίζουν την ποικιλομορφία των πολιτισμών όχι ως αιτία σύγκρουσης, αλλά ως κινητήρια δύναμη που οδηγεί τον παγκόσμιο πολιτισμό σε πρόοδο. (Tong 2017, 13-50). Η σύγχρονη αυτή κινεζική πρόταση (Zongze, 2005, 1-14) έρχεται ξεκάθαρα σε αντίθεση με την καταναγκαστική εξωτερική πολιτική (coercive and self- interested foreign policy) που ακολουθούν άλλες μεγάλες δυνάμεις.

Αν και η Κίνα έχει εξελιχθεί σε μια πλούσια και προηγμένη χώρα (αν και μόνο μεσαίου εισοδήματος ανά κεφαλαιακή βάση) εξακολουθεί να θεωρεί τον εαυτό της Τρίτο Κόσμο, που βρίσκεται πιο κοντά στις αναπτυσσόμενες χώρες και δεν ευθυγραμμίζεται με τα συμφέροντα καμιάς μεγάλης δύναμης. Αντίθετα, επιδιώκει σταθερά την ειρήνη για να επικεντρωθεί απερίσπαστα στην ανάπτυξη και την ευημερία.

Ο Xi Jinping στην ομιλία του στο 19^ο Συνέδριο του ΚΚΚ (2017) δήλωσε emphaticά το «κινεζικό όραμα». Αναφέρεται σε τρία χρονικά ορόσημα που όταν επιτευχθούν θα σημάνουν και το επιτυχές νέο παράδειγμα (που αντιπαραβάλλεται σε αυτό των ΗΠΑ και ΕΕ) και καθιστά την Κίνα στην παγκόσμια θέση που επιθυμεί: 2020, 2025, 2049. Το πρώτο αντιπροσωπεύει τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από την ίδρυση του ΚΚΚ, το δεύτερο την βιομηχανική, επιστημονική και τεχνολογική κυριαρχία της Κίνας μέσω του προγράμματος «Made in China¹». Με αυτό έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης και στην ενίσχυση της νομοθεσίας περί ευρεσιτεχνίας και πνευματικών δικαιωμάτων. Το τρίτο χρονικό ορόσημο αναφέρεται στην επέτειο της ίδρυσης της Κίνας μετά τη λήξη του κινεζικού εμφυλίου πολέμου.

Στον πρώτο αιώνα ίδρυσης της Κίνας στόχος υπήρξε η «ολοκλήρωση της οικοδόμησης μιας ευημερούσας κοινωνίας», γεγονός που επιτεύχθηκε με την αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, την αστικοποίηση του πληθυσμού, την ανάδειξη της Κίνας ως υπολογίσιμη δύναμη στο χώρο του Διαδικτύου, την κατασκευή κινεζικού διαστημικού σταθμού, τη σταδιακή μετάβαση της κινεζικής οικονομίας στην καθαρή ενέργεια και στην ελεύθερη αγορά.

Για το δεύτερο αιώνα της παρουσίας της Κίνας στον κόσμο ο Xi Jinping έκανε λόγο «για την οικοδόμηση ενός κόσμου διαρκούς ειρήνης και κοινής ευημερίας», όπου διαφορετικοί

¹ Και το επικαιροποιημένο Made in China 2025

πολιτισμοί θα συνυπάρχουν στην παγκόσμια κοινότητα «ώστε η ανθρωπότητα να είναι αρμονική κι ο κόσμος πιο ποικίλος» (Medeiros & Fravel, 2010, 67-82). Η άποψη αυτή επιβεβαιώνει την επιθυμία του Πεκίνου να αποφύγει να προκαλέσει το διεθνές σύστημα, να μην θεωρηθεί απειλή, ή ακόμη και μια αναθεωρητική δύναμη. Η Κίνα επιθυμεί να προβληθεί ως μια υπεύθυνη δύναμη, που χρησιμοποιεί τη συμβατική διπλωματία για την προστασία της εθνικής κυριαρχίας της λειτουργώντας εντός του πλαισίου του συστήματος των ΗΕ. Τονίζει, ότι προτιμά έναν πολυπολικό κόσμο, που διακρίνεται από πλουραλισμό και πολυπολιτισμικότητα, γιατί έτσι θεμελιώνεται μια ευημερούσα κοινωνία.

Η Κίνα συνεπώς αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα «ήπιας ισχύος»² με την έννοια ότι επιστρατεύει όλα τα μέσα που διαθέτει (πχ προώθηση πολιτισμού στο εξωτερικό, επενδυτικά προγράμματα για την ενίσχυση τρίτων χωρών) για την ανάδειξή της στη διεθνή σκηνή. Αυτό που η κινεζική ηγεσία έδειξε από νωρίς (αρχικά επί ηγεσίας Hintao, 2007 και στη συνέχεια επί Jinping, 2013) να έχει συνειδητοποιήσει είναι η αξία και η σημασία της προβολής της χώρας ως ήπια δύναμη, ώστε να εξυπηρετηθούν τα εθνικά της συμφέροντα (Shambaugh 2015, 99-107).

Η κινεζική πολιτική φαίνεται να αντλεί στοιχεία, όχι μόνο από την έννοια της ήπιας ισχύος του Nye, αλλά και της πιο σύγχρονης έννοιας της «έξυπνης ισχύος» (Crocker 2017, 9-12). Σύμφωνα με αυτή «η έξυπνη ισχύς περιλαμβάνει τη στρατηγική χρήση της διπλωματίας, την ανάπτυξη οικονομικών και διοικητικών ικανοτήτων, την προβολή της δύναμης κι επιρροής με τρόπους που να είναι αποδοτικοί και να περιλαμβάνουν την έννοια της νομιμοποίησης»³. Το κλειδί επιτυχίας συνίσταται όχι στην αποξένωση ή αποδυνάμωση των δυνητικών «αντίπαλων δρώντων» ή στην τήρηση άκαμπτων πολιτικών επιλογών. Αντίθετα, συνίσταται στην προσέλκυση υποστήριξης «νέων ή περιφερειακών δρώντων» και στην προσπάθεια απόκτησης όλο και περισσότερων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Στοιχεία που τελικά ενδυναμώνουν τη φωνή της Κίνας στη διεθνή αρένα.

Σε διεθνές επίπεδο, η Κίνα ακολουθεί την τακτική της ειρηνικής συνύπαρξης, της προώθησης του διαλόγου, της μη επέμβασης στα εσωτερικά ζητήματα των άλλων χωρών υποστηρίζοντας, ότι οι διεθνείς διαφωνίες πρέπει να λύνονται με τη διπλωματική οδό, εκφράζοντας ταυτόχρονα και την επιθυμία να συμμετάσχει στην επίλυση ή τον περιορισμό των διεθνών προβλημάτων

² Πρβλ. J Nye για την έννοια της ήπιας ισχύος

³ Πρβλ. Smart Power: Reclaiming Liberal Internationalism, Nossel 2004

(πχ. τρομοκρατία, οργανωμένο έγκλημα, έλεγχος εξοπλισμών κλπ). Όμως κυρίαρχο εργαλείο για την προβολή της Κίνας ως ήπιας και έξυπνης ισχύος αποτελεί η τακτική των επενδύσεων και της οικονομικής βοήθειας σε τρίτα κράτη. Με αποδέκτες τη ΝΑ Ασία, Αφρική και Λ. Αμερική, η Κίνα έχει δαπανήσει περισσότερο από 350 δισεκατομμύρια δολάρια (Phillips, 2017, 35-87). Αυτό δεν αποτελεί μόνο επενδυτικό εγχείρημα για την Κίνα, αλλά και το μέσο με το οποίο ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος και η εικόνα της στην διεθνή σκηνή.

1.2 Η Κίνα και οι αλληλεπιδράσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο

Η Κίνα έχει δημιουργήσει στρατηγικές συνεργασίες (πρβλ. Παράρτημα) με 47 χώρες και 3 Διεθνείς Οργανισμούς μέχρι σήμερα. Η διπλωματία εταιρικής σχέσης που εφαρμόζει αντικατοπτρίζει τόσο τις εξελίξεις στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της περιβάλλον. Υποστηρίζεται (Zhongping & Jing, 2014, 11-12) ότι η επιλογή αυτή της Κίνας αποτελεί προϊόν δύο κυρίως παραγόντων: του ενστερνισμού της αυξανόμενης και μεταβαλλόμενης παγκοσμιοποίησης που συντελείται σήμερα και των προσπάθειών της να διαμορφώσει τη διεθνή τάξη, ώστε να συνεχίσει απρόσκοπτα την οικονομική της ανάπτυξη.

Η Κίνα όμως, αντιμετωπίζει μια ιστορική πρόκληση: η ανέλιξη της δεν μπορεί να ακολουθήσει την ίδια διαδρομή με αυτή που έχουν ακολουθήσει κατά καιρούς άλλες ανεπτυγμένες δυνάμεις, ώστε να καθιερωθεί στο διεθνές στερέωμα⁴ (F. Zhongping and H Jing, 2014, p. 14-17). Στα πλαίσια αυτά, από νωρίς χρησιμοποίησε την έννοια της «στρατηγικής εταιρικής σχέσης» στην καθημερινή πρακτική της διπλωματίας της. Η στρατηγική εταιρική σχέση έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα (δηλ. καλύπτει πολλούς τομείς), είναι μακροπρόθεσμη και σταθερή, ξεπερνά τις διαφορές σε κοινωνικά και πολιτικά συστήματα, βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό κι εμπιστοσύνη και κυρίως αναζητά κοινό έδαφος και συγκλίνοντα συμφέροντα (Cheng & Zhang: 2012, 11-22). Όλες οι στρατηγικές εταιρικές σχέσεις εμφανίζουν συγκεκριμένους μηχανισμούς που εφαρμόζονται όπως: ετήσιες επισκέψεις σε επίπεδο υψηλόβαθμων αξιωματούχων (πχ πρωθυπουργοί, αρχηγοί κοινοβουλίου), τακτικές συνεδριάσεις των ειδικών διακυβερνητικών οργάνων ανά τομέα πολιτικής, ετήσιες Σύνοδοι Κορυφής, στρατηγικοί διάλογοι και ανοιχτές γραμμές επικοινωνίας σε επίπεδο επιστημικών κοινοτήτων και think tanks (Zhongping & Jing,2014).

Ωστόσο, σε αντίθεση με αυτό τον ιδανικό τύπο, η πρακτική εφαρμογή των στρατηγικών εταιρικών σχέσεων ενέχει προβλήματα και ξεφεύγει από αυστηρούς ορισμούς και κριτήρια. Έτσι, δεν έχουν όλοι οι στρατηγικοί εταίροι την ίδια αξία και σημασία για τα κινεζικά συμφέροντα. Για παράδειγμα, ως «στρατηγική εταιρική σχέση» έχει χαρακτηριστεί η σχέση

⁴ η ιδιομορφία του πολιτικού της συστήματος της Κίνας σε συνδυασμό με το γεωγραφικό και πληθυσμιακό της μέγεθος την ωθούν να επιθυμεί τη διατήρηση ενός ειρηνικού και αρμονικού διεθνούς περιβάλλοντος προκειμένου να εξασφαλίσει όχι μόνο την οικονομική της ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών της, αλλά και την θέση που της αναλογεί στο διεθνές οικονομικό και πολιτικό γίγνεσθαι

της Κίνας τόσο με τη Ρωσία όσο και με την ΕΕ, αν και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτών των σχέσεων διαφοροποιούνται ουσιωδώς.

Γενικά μπορεί κάποιος να καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι οι στρατηγικές εταιρικές σχέσεις χρησιμοποιήθηκαν από το Πεκίνο για τη ρύθμιση των αλληλεπιδράσεων με τις μεγάλες δυνάμεις⁵. Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευθεί με δύο τρόπους: α) η Κίνα προσπαθούσε να αποκαταστήσει το προφίλ της στη διεθνή σκηνή μετά τα γεγονότα της πλατείας Τιενανμέν (1989) και β) προσπαθούσε να διατηρήσει σταθερές φιλικές σχέσεις με τις ισχυρές οικονομίες (ανάμεσα σε αυτές και τα ευρωπαϊκά κράτη που αποτελούσαν σημαντικούς οικονομικούς εταίρους της) καθώς διαμορφωνόταν η σύγχρονη διεθνής τάξη (Scott, 2013, 23-60).

Από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα και τη συντέλεση του «κινεζικού θαύματος» (Cheng & Zhang, 2012, 235-260) η κινεζική τακτική άρχισε να αλλάζει: από τη μια πλευρά όλο και περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και γειτονικές της χώρες διεκδίκησαν τη σύναψη σχέσεων μαζί της, ενώ από την άλλη η ίδια άρχισε να λειτουργεί έχοντας συμπεριφορά οικονομικής υπερδύναμης.

Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα ενδιαφέρθηκε πρωτίστως κι άρχισε να ανησυχεί για την ασφάλεια και διατήρηση των ενεργειακών της πόρων, την προστασία των συμφερόντων της στο εξωτερικό, τη διατήρηση της σταθερότητας και ειρήνης στις περιοχές που έχει εκτείνει τα συμφέροντά της και που μπορούν να της εξασφαλίσουν τη διατήρηση των επιπέδων ανάπτυξης που επιθυμεί. Ιδίως απέναντι στις αναπτυσσόμενες χώρες εφάρμοσε την τακτική της «περιφερειακής συνεργασίας» με αποτέλεσμα τα οικονομικώς αδύναμα κράτη να αντιμετωπίζουν την Κίνα ως ένα καλό γείτονα, εποικοδομητικό συνεργάτη, προσεκτικό ακροατή και ιδίως μια δύναμη που δεν απειλεί.

Ολοκληρώνοντας, μεταξύ των ισχυρών χωρών η Κίνα είναι η μοναδική χώρα που υποστηρίζει την τακτική της μη δημιουργίας συμμαχιών. Η τακτική αυτή, (ως αποτέλεσμα της αποτυχημένης σύμπραξής της με τη Ρωσία) μετέτρεψε τη στρατηγική της προσέγγιση. Το αποτέλεσμα είναι είτε να συγκροτεί «εταιρικές σχέσεις», είτε να αναπτύσσει πολυμερείς και διμερείς σχέσεις, είτε να δημιουργεί περιφερειακούς οργανισμούς με χαρακτήρα οικονομικό, γεωγραφικό, πολιτιστικό, επιστημονικό. Τέτοιου είδους σχήματα φαίνεται να προτιμώνται από

⁵ μέχρι και τη δεκαετία του 1990 η Κίνα, είχε συνάψει τέτοιες σχέσεις μόνο με τη Ρωσία, ΗΠΑ και Βραζιλία και μάλιστα η κινεζική προσοχή ήταν στραμμένη μόνο στις δύο πρώτες χώρες, ενώ οι σχέσεις με τη Βραζιλία παρέμειναν αδρανείς για περισσότερο από μια δεκαετία

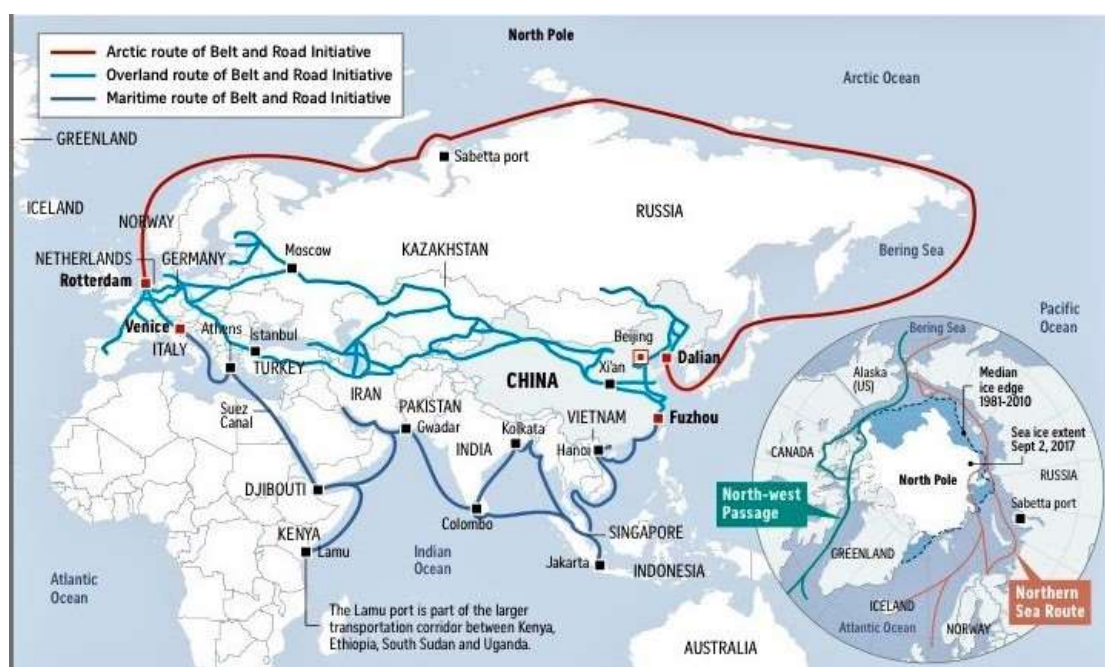
την Κίνα γιατί ταυτόχρονα προβάλλουν το μοντέλο οικονομικής της ανάπτυξης, προωθούν το αίτημα για έναν πολυπολικό κόσμο, βελτιώνουν το δημόσιο προφίλ της στον υπόλοιπο κόσμο. Όμως, τα σχήματα αυτά -ακόμη και αν μεταξύ τους διαθέτουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ή αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου- επιτελούν έναν διττό στόχο: προστατεύουν τα κινεζικά συμφέροντα και οικοδομούν ένα καλύτερο περιβάλλον για την άνοδο της Κίνας (Scot, 2007, 23-60).

Σχετικά με το ρόλο της Κίνας στο διεθνές σύστημα, συνεπώς, υπάρχουν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις. Η πρώτη εστιάζει στην άποψη ότι σταδιακά η Κίνα προσαρμόζεται στο υπάρχον διεθνές σύστημα, η δεύτερη υποστηρίζει πως η Κίνα επιθυμεί με κάθε τρόπο να αμφισβητήσει το υπάρχον status quo και η τρίτη τονίζει ότι παρόλο που η Κίνα έχει ενσωματωθεί στη διεθνή κοινότητα, ταυτόχρονα προσπαθεί να την αλλάξει εκ των έδων (Linqun, 2012, 23-36, /Schweller & Pu, 2017, 41-72).

1.3 One Belt One Road/ Belt and Road Initiative

Ο Χι Jinping παρουσίασε το 2013 σε ομιλία του σε Πανεπιστήμιο του Καζακστάν, όταν εξελέγη Πρόεδρος από το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο το Πρόγραμμα One Belt One Road⁶ (που στο εξής αναφέρεται ως Belt and Road Initiative- BRI) που αποτελεί την αναπτυξιακή στρατηγική της Κίνας. Εξαρχής θεωρήθηκε ένα εγχείρημα που επρόκειτο να επιδράσει με κοσμογονικό τρόπο στη διαμόρφωση του μελλοντικού διεθνούς συστήματος. Ωστόσο μέχρι το 2015 διαμορφωνόταν μέσα από σχεδιασμούς Επιτροπών και Υπουργικών Συμβουλίων, που στόχευε στην «αναζωογόνηση του αρχαίου Δρόμου του Μεταξιού»⁷.

Εικόνα 1: Οι χερσαίες και θαλάσσιες διαδρομές του BRI

Πηγή: www.vox.eu: China's trillion-dollar plan to dominate global trade, 1

Το BRI απαρτίζεται από δράσεις και στρατηγικές που αναφέρονται στο Belt (την χερσαία διαδρομή) και το Road (τη θαλάσσια διαδρομή) (Εικόνα 1) και πρακτικά αποτελεί την

⁶ Πατέρας του συγκεκριμένου project θεωρείται ο Wang Huning, σύμβουλος του Xi Jinping

⁷ Ο όρος Δρόμος του Μεταξιού πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον Γερμανό Ferdinand von Richthofen, γεωγράφο και μελετητή. Για περισσότερα πρβλ. Λάντζου Ηλιάνα

αναπτυξιακή στρατηγική της Κίνας για την περιοχή της Ευρασίας, Κ. Ασίας, Αφρικής. Η χερσαία διαδρομή απαρτίζεται από έξι «οικονομικούς διαδρόμους» (economic corridors): α) Κίνα- Πακιστάν, β) Μπαγκλαντές- Κίνα-Ινδία- Μυανμάρ, γ) Κίνα- Χερσόνησος Ινδοκίνας, δ) Κίνα- Μογγολία- Ρωσία, ε) Κίνα- Δ. Κίνα- Κ. Κίνα, στ) Χερσαία Γέφυρα Νέας Ευρασίας. Ταυτόχρονα, ο θαλάσσιος δρόμος στοχεύει στη σύνδεση των λιμανιών από τον Ινδικό Ωκεανό μέχρι τη Μεσόγειο και από την Αρκτική μέχρι τη Β. Θάλασσα.

Ως στρατηγική το BRI, απαιτεί από την πλευρά της Κίνας επενδύσεις τρισεκατομμυρίων σε έργα υποδομής (αυτοκινητόδρομους, σιδηρόδρομους, λιμάνια, αεροδρόμια, ενεργειακούς αγωγούς, τηλεπικοινωνίες κλπ) αλλά και επενδύσεις με στόχο την ισχυροποίηση των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων (Cheng et al. 2018, 25-35). Με τον τρόπο αυτό η Κίνα στοχεύει στη διατήρηση των ισορροπιών με τους παραδοσιακούς δρώντες, αλλά και στην εξασφάλιση της οικονομικής της μεγέθυνσης.

Απώτερος στόχος είναι η προώθηση της οικονομικής της ανάπτυξης μέσω εξαγωγών κι επενδύσεων και ταυτόχρονα η ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών που εμπλέκονται στο εγχείρημα. Για το λόγο αυτό και το BRI αναλύεται σε δύο κυρίως διαστάσεις: τις υποδομές και τους ανθρώπους. Το πρώτο δίνει έμφαση στον τομέα των κατασκευών ως βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εμπορίου και την επίτευξη ευημερίας για όλους. Το δεύτερο δίνει έμφαση στην ανάπτυξη φιλικού και συνεργατικού πνεύματος μεταξύ των ανθρώπων μέσα από την προώθηση πολιτιστικών και ακαδημαϊκών ανταλλαγών, εθελοντισμού και ανταλλαγών προσωπικού, ώστε να εξασφαλιστεί η δημόσια στήριξη σε κάθε διμερή ή πολυμερή συνεργασία (Cheng et al. 2018, 210-212).

Αναγκαία συνθήκη συνεπώς είναι η ύπαρξη ενός αξιόλογου δικτύου υποδομών, το οποίο είναι διατεθειμένο να αναλάβει τη χρηματοδότηση και υλοποίησή του το Πεκίνο, μέσω της Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων και Υποδομών (Asian Investment and Infrastructure Bank) με κόστος που ξεπερνά το 1,4 τρισεκατομμύρια δολάρια. Ωστόσο, θα ήταν άδικο αν το BRI απλά θεωρούταν ένα δίκτυο υποδομών. Αντίθετα, πρόκειται για μια ευρεία πλατφόρμα συνεργασίας⁸ για την προώθηση κι ενίσχυση της οικονομικής αλληλεπίδρασης των χωρών που λαμβάνουν μέρος (πρωτοστατώντας το Πεκίνο). Ως εγχείρημα το BRI θεωρείται ύψιστης

⁸ Κινεζικές πηγές υποστηρίζουν πως ξεπερνά τις 60 συμμετέχουσες χώρες, ωστόσο δεν υπάρχει μια επίσημα καταγεγραμμένη λίστα με τα συμμετέχοντα κράτη γι' αυτό και οι αναλυτές κάνουν λόγο για κράτη των οποίων η συμμετοχή είναι περισσότερο ή λιγότερο προφανής από άλλα.

σημασίας μια και αντιπροσωπεύει το 55% του παγκόσμιου ΑΕΠ, το 70% του παγκόσμιου πληθυσμού και το 75% της παγκόσμιας ενέργειας (Casarini, 2015, 2-3), ενώ άλλοι (Garcia-Herrero & Xu 2016, 2-4) κάνουν λόγο για 64% του παγκόσμιου πληθυσμού, 30% του παγκόσμιου ΑΕΠ, συμφωνώντας μόνο στα ποσοστά των γνωστών επιπέδων ενέργειας. Τα δεδομένα αυτά ώθησαν πολλούς αναλυτές να κάνουν λόγο για ένα Νέο σχέδιο Μάρσαλ που ξεπερνά κατά πολύ το αρχικό ποσό που επενδύθηκε από τις ΗΠΑ για την ανοικοδόμηση της μεταπολεμικής Ευρώπης (Hsuan,& Liang, 2019 p. 68-90).

Συνεπώς, οι κινεζικές επενδύσεις σε ναυτιλία, λιμάνια, οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές, πρώτες ύλες, ενέργεια, υψηλή τεχνολογία, τράπεζες, γίνονται στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου κι έχουν δύο κυρίως στόχους: την περαιτέρω ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας και την ενίσχυση της γεωπολιτικής ισχύος της Κίνας. Άλλοι πάλι αναλυτές επισημαίνουν ότι το BRI εκφράζει την πραγμάτωση του κινεζικού οράματος «για τη δημιουργία μιας ευημερούσας κοινωνίας με την ταυτόχρονη εθνική της αναζωογόνηση» (Ruta, 2018, 1-2).

Για να γίνει κατανοητό ως εγχείρημα το BRI είναι αναγκαίο να το εξετάσουμε μέσα από το πρίσμα δύο διαστάσεων: το εσωτερικό (για την ίδια την Κίνα) και το εξωτερικό (για τον υπόλοιπο κόσμο).

A. Εσωτερική διάσταση

Το BRI αφορά σε ένα πολιτικό project, που στόχο έχει να επιλύσει τα εσωτερικά και διεθνή προβλήματα της Κίνας: αποσχιστικές τάσεις, μεγάλες εισοδηματικές αποκλίσεις, υψηλά επίπεδα διαφθοράς, οικονομική εξάρτηση από τις εξαγωγές, υψηλά επίπεδα περιβαλλοντικής μόλυνσης, μεγάλη αναπτυξιακή απόκλιση ανάμεσα στις ανατολικές και δυτικές επαρχίες της (Leonard, 2008, 101-146). Για το λόγο αυτό το Πεκίνο έδωσε έμφαση στην έννοια της διασύνδεσης (connectivity).

Από την άλλη πλευρά, για να αντιμετωπίσει τις αυξανόμενες ανάγκες της παραγωγής της η Κίνα πρέπει να προβεί σε νέες συνεργασίες, ώστε να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες. Μέχρι την δεκαετία του 1980 η Κίνα κάλυπτε τις ενεργειακές της ανάγκες με ίδιους πόρους, ωστόσο οι ανάγκες της αυξήθηκαν αναλογικά με το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της, με αποτέλεσμα να εξαρτάται ενεργειακά από τη Μ. Ανατολή, υποσαχάρια Αφρική, αλλά και τη Ρωσία (Brown 2020,1-3). Μέσω του BRI και κυρίως με τη χρηματοδότηση έργων υποδομής για ενεργειακούς αγωγούς στην Κ. Ασία, το Πεκίνο στόχευε στην εξασφάλιση εναλλακτικών

προμηθευτών από κράτη χωρίς πολιτική αστάθεια, χωρίς μεγάλες διοικητικές καθυστερήσεις ή υψηλά κόστη μεταφοράς και επικινδυνότητας (πχ από πειρατείες).

Επιπλέον, οι αναπτυσσόμενες αγορές των κρατών κατά μήκος του BRI αφήνουν σημαντικά περιθώρια επενδύσεων σε τομείς (πχ κατασκευές υποδομών, υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, ηλιακά πάνελ, προδιαγραφές κατασκευής μηχανημάτων) που οι παραδοσιακοί εμπορικοί εταίροι της Κίνας (ΕΕ και ΗΠΑ) είτε είναι κορεσμένοι είτε διέπονται από ένα ειδικό καθεστώς προστατευτισμού. Στόχος του BRI για την Κίνα είναι η εξασφάλιση της κοινωνικής ηρεμίας που συνεπάγεται η διατήρηση σταθερών ποσοστών ανεργίας και η εξεύρεση νέων αγορών που θα απορροφούν την πλεονάζουσα παραγωγική της δραστηριότητα ώστε να συνεχιστεί η οικονομική της μεγέθυνση.

B. Εξωτερική διάσταση

Μέσω της πρωτοβουλίας BRI η Κίνα αποσκοπεί να τονώσει την οικονομία της με την υλοποίηση εμπορικών «διαδρομών». Στόχος είναι το εμπόριο να διεξάγεται ανεμπόδιστα και η ροή χρήματος να προκύπτει απρόσκοπτα. Οι λόγοι που οδήγησαν στο σχεδιασμό αυτού του εγχειρήματος είναι τόσο οικονομικοί όσο και κοινωνικοπολιτικοί. Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα κλονίστηκε οικονομικά από την παγκόσμια οικονομική ύφεση του 2007-2009, αλλά κυρίως από την μετατόπιση του παγκόσμιου οικονομικού ενδιαφέροντος προς την Ασία και τον Ειρηνικό. Το γεγονός αυτό θα σήμαινε και τον έλεγχο από άλλους σημαντικούς δρόμους του πορθμού Malacca, που αποτελεί σημαντικό κέντρο ανεφοδιασμού για την Κίνα. Άρα, το BRI αποτελεί την έκφραση ενός εναλλακτικού σχεδιασμού οικονομικής ανάπτυξης για την Κίνα, με τη μεταφορά αγαθών από άλλους «διαδρόμους».

Επιπλέον, απώτερος στόχος είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ως παράγοντας που εγγυάται την κοινωνική σταθερότητα στην περιοχή και η διάχυση της τεχνογνωσίας, συνθήκη που θα εξασφαλίσει και τους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης (Pantucci, 2015, 12-14). Για την Κίνα είναι σημαντική η εξασφάλιση συνεργατικών σχέσεων με τις χώρες SCO⁹ αλλά και με το Πακιστάν και Ιράν (χάρη στα λιμάνια Gwadar και Chabahar μειώνεται σημαντικά ο χρόνος μεταφοράς αγαθών από τις ακτές της Αν. Αφρικής προς τον Περσικό κόλπο). Απέναντι στις χώρες αυτές η Κίνα προσπαθεί να εμβαθύνει τη συνεργασία σε κάθε

⁹ Shanghai Cooperation Organisation, απαρτίζεται από Κίνα, Πακιστάν, Ινδία, Ρωσία, Καζακστάν, Κιργιζιστάν, Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν

επίπεδο (πχ παροχή ιατρικής βοήθειας, εκπαίδευσης, ανάπτυξης της γεωργίας, προώθησης της γλώσσας και του πολιτισμού της). Ιδωμένο από την αντίθετη πλευρά, οι χώρες που εμπλέκονται δείχνουν και το ρίσκο που πρέπει να λάβει υπόψη της η Κίνα: Πρόκειται για κράτη που εντοπίζονται σημαντικά προβλήματα (έξαρση εθνικισμού, πολιτική διαφθορά, τρομοκρατία, αποσχιστικά κινήματα), γεγονός που τελικά καθιστά αμφίβολη κι επισφαλή την ολοκλήρωσή του εγχειρήματος, αλλά και την ενεργειακή της εξάρτηση (Χουλιάρης, Πετρόπουλος 2013 σελ. 17).

Είναι ανάγκη να τονιστεί πως η Κίνα αποτελεί ταυτόχρονα και κράτος που εφαρμόζει την πολιτική του smart power¹⁰. Υπό το πρίσμα αυτό, πολλοί τονίζουν ότι όσο η Κίνα γιγαντώνεται οικονομικά, τόσο περισσότερο θα προσπαθεί να επιβάλλει τους όρους που ικανοποιούν τα συμφέροντά της στο διεθνές γίγνεσθαι (Izraelewicz, 2005, 15-25) και σταδιακά θα απεκδύεται το «προσωπείο της ήπιας δύναμης». Το γεγονός αυτό προκαλεί την ανησυχία της Δύσης (ιδίως ΗΠΑ και ΕΕ) ότι τελικά η Κίνα έχει ωφεληθεί οικονομικά «από το άνοιγμά της στη διεθνή κοινότητα», αλλά σε ό,τι αφορά την εθνική της ασφάλεια ή την πρωτοκαθεδρία της στην Ασία συμπεριφέρεται με αδιαπραγμάτευτο τρόπο. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση στα νησιά Paracels, Sparty. Στα ίδια πλαίσια κατηγορείται για τη στάση της απέναντι στο θέμα της Ταϊβάν (ότι προετοιμάζει την παραβίαση της αυτονομίας της) και του Θιβέτ (γίνεται λόγος για παράνομη κατοχή) (Χαμηλάκης Γ, 2020, 17-33).

Επιπλέον, εγείρονται εναντίον της θέματα που σχετίζονται με την αυταρχικότητα του καθεστώτος της και ιδίως θέματα που αφορούν τις περιορισμένες ατομικές και πολιτικές ελευθερίες, τον έλεγχο της διάδοσης της πληροφορίας ιδίως στον κυβερνοχώρο, την παραβίαση των αρχών πνευματικής ιδιοκτησίας. Επίσης, λόγος γίνεται περί περιορισμένων εργατικών δικαιωμάτων, απουσίας συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, χαμηλούς μισθούς και «εργασιακό Μεσαίωνα».¹¹(Amnesty International, 2019 pdf).

Όσον αφορά στην υλοποίηση του BRI, θεωρείται ότι αποτελεί ένα μέσο αλλαγής της δημόσιας εικόνας της Κίνας στον κόσμο. Ωστόσο, οι κινεζικές επενδύσεις έχουν έναν άλλο πρακτικό σκοπό: από τη μια πλευρά να αντιμετωπιστεί η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα της Κίνας, τροφοδοτώντας την αγορά κατά μήκος του BRI με κινεζικά προϊόντα, για να διατηρηθούν τα

¹⁰ Με την έννοια ότι εφαρμόζει συνδυαστικά τεχνικές τόσο soft όσο και hard power

¹¹ Με την έννοια ότι δεν εξασφαλίζονται όροι αρμονικής συνύπαρξης εργασιακής και ιδιωτικής ζωής

επίπεδα ανεργίας σε σταθερό επίπεδο, άρα και η κοινωνική ευρυθμία. Από την άλλη πλευρά, είναι ανάγκη να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι κινεζικές επενδύσεις στις χώρες κατά μήκος του BRI. Με τον τρόπο αυτό η Κίνα καταφέρνει όχι μόνο να μειώνει το κόστος μεταφοράς των προϊόντων της (άρα να κερδίζει σε ανταγωνιστικότητα), αλλά και να «εξαγοράζει» πολιτική επιρροή σε χώρες με αναιμική οικονομία. Ιδίως από την πλευρά της Δύσης, τέτοιες συμπεριφορές προκαλούν ανησυχίες και τονίζουν πως η Κίνα αποτελεί έναν «αναξιόπιστο εταίρο» που λειτουργεί συχνά μονοπωλιακά, αποκλείοντας κάθε άλλο ανταγωνιστή σε τρίτες χώρες, χωρίς να σέβεται τους διεθνείς κανόνες υγιούς ανταγωνισμού (Φακιολάς, 2013, 85-100).

Εν κατακλείδι, στην ενότητα αυτή εξετάστηκαν οι παράγοντες που ορίζουν την εξωτερική πολιτική της Κίνας με έμφαση στο BRI. Με βάση αυτό αναδείχθηκαν οι ευαίσθητες ισορροπίες που υπάρχουν στις εταιρικές και πολυμερείς σχέσεις που αναπτύσσει η Κίνα με τους δρώντες του διεθνούς συστήματος, τόσο με τα μικρά, όσο και με τα ισχυρά κράτη. Ο χαρακτηρισμός της τέλος ως ήπιας δύναμης θα ήταν ελλιπής. Μια πιο διεισδυτική ματιά οδηγεί στον χαρακτηρισμό «έξυπνη δύναμη» με την έννοια ότι δε διστάζει να χρησιμοποιήσει τεχνικές soft-hard power ανάλογα με τις συνθήκες και τα εθνικά της συμφέροντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

2. ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ- ΠΕΚΙΝΟ- ΑΘΗΝΑ

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστεί η εξέλιξη των οικονομικών σχέσεων ΕΕ-Κίνας με έμφαση στην τελευταία δεκαετία, αναδεικνύοντας τα σημεία τριβής και τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι δύο εταίροι. Επιπλέον, εξετάζεται το οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στην Ελλάδα και ιδίως η σύνδεση των οικονομικών σχέσεων με την Πρωτοβουλία 17+1 και το κινεζικό όραμα για την υλοποίηση του BRI.

2.1 Σινο- ευρωπαϊκές σχέσεις 2010-2020

Σημαντικά χρονικά ορόσημα στις Σινο-Ευρωπαϊκές σχέσεις μέχρι τώρα αποτελούν το 1978, όταν επίσημα ξεκίνησαν οι διπλωματικές σχέσεις των δύο εταίρων μετά την αμοιβαία τους αναγνώριση. Το 1985 με την υπογραφή της TECA παρασχέθηκε στην Κίνα το καθεστώς του MFN. Από το 1998 καθιερώνεται ετήσια σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Κίνας και το 2001 η Κίνα γίνεται πλήρες μέλος του ΠΟΕ μετά από χρόνιες διεργασίες και με έντονη την ευρωπαϊκή προσπάθεια. Το 2003 η Επιτροπή ξεκίνησε διαδικασίες για αναβάθμιση των Σινο-Ευρωπαϊκών σχέσεων σε Στρατηγική Εταιρική σχέση με αμελητέα αποτελέσματα και το 2006 με Ανακοίνωσή της προσπάθησε να τονίσει τις αυξημένες ευθύνες που έχουν οι δύο εταίροι σε θέματα κοινού και παγκόσμιου ενδιαφέροντος.

Το ίδιο διάστημα πολλά από τα κράτη μέλη της ΕΕ κατηγόρησαν την Κίνα για αθέμιτες εμπορικές τακτικές, τεχνητή διατήρηση του γουάν σε χαμηλά επίπεδα, χρήση τεχνητών πολιτικών εμποδίων στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις (Casarini. 2003, 2-5). Η Επιτροπή από την πλευρά της ζήτησε από τον ΠΟΕ να κινηθεί τη διαδικασία επίλυσης διαφορών (dispute settlement mechanism) κι η ίδια πρότεινε να δοθεί έμφαση στο διάλογο και τις διμερείς διαπραγματεύσεις μεταξύ της Κίνας και του κράτους μέλους που έχει θιγεί.

Έτσι, τα θέματα τριβής που σταδιακά έχουν ανακύψει (πχ προσδοκίες που διαψεύστηκαν από την προσχώρηση της Κίνας στον ΠΟΕ, απροθυμία της Κίνας να προβεί σε νέες μεταρρυθμίσεις, περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού, ανυπαρξία εφαρμογής νομοθεσίας για τα πνευματικά δικαιώματα και παραβιάσεις της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων) απομακρύνουν διαρκώς τους δύο εταίρους από τη σύναψη Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης και

Συνεργασίας (ΣΕΣΣ)¹². (Zhimin, 2013,177-180). Αντίθετα, με την πάροδο του χρόνου εμφανίζονται και νέες οικονομικές δραστηριότητες που προκαλούν τριβές όπως κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα (2005-2007) ηλιακοί συλλέκτες (2012-2013), δίκτυα 5G (2019) (Smith 2016, 152-155).

Αυτό που μέχρι τώρα έχει αποδειχθεί (Michalski & Pan 2017, 14-20) είναι η αδυναμία των δύο εταίρων να καταλήξουν στην υπογραφή ΣΕΣΣ που να καθορίζει τη νομική βάση που θα διέπει τις οικονομικές κι εμπορικές σχέσεις τόσο των κρατών μελών με την Κίνα όσο και της ΕΕ με την Κίνα. Το γεγονός αυτό ωθεί τα κράτη μέλη από τη μια πλευρά, να προβαίνουν σε διμερείς σχέσεις με την Κίνα και από την άλλη να αποδυναμώνεται η φωνή της ΕΕ ως στρατηγικός παίκτης στο διεθνές σύστημα. Έτσι, (Fox & Godement 2009,19-30, Mergenthale 2015,14-20) παρέχεται η δυνατότητα στο Πεκίνο να έχει πρόσβαση στα οφέλη της συνεργασίας, χωρίς να έχει καμιά άλλη υποχρέωση συμμόρφωσης κι αποδοχής των ευρωπαϊκών αξιών περί τήρησης των αρχών υγιούς ανταγωνισμού.

Για την αντιμετώπιση αυτής της ολιγορίας από την πλευρά της ΕΕ προωθήθηκε κατά την 16^η Διάσκεψη Κορυφής (Πεκίνο 2013) η υπογραφή της Ατζέντας Στρατηγικής Συνεργασίας ΕΕ-Κίνας 2020 (EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation, pdf), που στόχευε στην ενίσχυση της αμοιβαιότητας και την πραγμάτωση των ίσων όρων ανταγωνισμού σε κάθε τομέα συνεργασίας. Το έγγραφο αυτό αποτέλεσε το νέο πλαίσιο αναφοράς των σχέσεων ΕΕ- Κίνας και επιδίωκε την αμοιβαία επωφελή επίλυση όλων των διαφορών: όχι μόνο σε επίπεδο οικονομικών συναλλαγών, εμπορίου κι επενδύσεων, αλλά και σε θέματα που σχετίζονται με την παγκόσμια ειρήνη κι ασφάλεια, την κλιματική αλλαγή και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το εν λόγω έγγραφο χρησίμευσε για την ανάδειξη των τριών βασικών σημείων που συγκροτούν τις Σινο- Ευρωπαϊκές σχέσεις (Yang 2010, 6-20, Schweisgut 2015, 9-18): α) άνοιγμα αγορών και σεβασμός κανόνων υγιούς ανταγωνισμού, β) αμοιβαιότητα αποδοχής των κανόνων του διεθνούς δικαίου περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειρήνης και ασφάλειας, βιώσιμης και

¹² Η ΕΕ έχει ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για ΣΕΣΣ με πολλές ασιατικές χώρες όπως Μαλαισία, Ινδονησία, Φιλιππίνες κλπ. Οι ΣΕΣΣ είναι ένα είδος μεικτής συμφωνίας ανάμεσα στην ΕΕ και μια Τρίτη χώρα, που όμως προωθώντας διεθνή-ευρωπαϊκά πρότυπα διαθέτει ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται τόσο σε οικονομικά όσο και πολιτικά θέματα (πχ ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα, βιώσιμη ανάπτυξη και αειφορία περιβάλλοντος κλπ)

αειφόρου ανάπτυξης και γ) προσέγγιση people- to- people ως μέθοδος εμβάθυνσης των σχέσεων και θεμελίωσης αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να τονιστεί η ψήφιση του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/452¹³ από τη Επιτροπή με στόχο τον έλεγχο των ΑΞΕ στα κράτη μέλη. Στόχος ήταν η προστασία και ασφάλειας των ευρωπαϊών καταναλωτών κι επιχειρήσεων, αλλά και η προώθηση των αξιών της ΕΕ για τον υγιή ανταγωνισμό. Ως Κανονισμός σημαίνει ότι έχει άμεση και καθολική εφαρμογή για όλες τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ή αυτές που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό έδαφος. Στον εν λόγω Κανονισμό αναφέρονται μια σειρά από προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για τη δραστηριοποίηση και τις επενδύσεις σε κομβικούς τομείς της οικονομίας (πχ ενέργεια, μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, πράσινη οικονομία κλπ) και πρακτικά στοχεύει ώστε να «εξαναγκάσει τα επενδυτικά ενδιαφέροντα της Κίνας» να συμμορφωθούν με κοινούς κανόνες.

Το EU- China Summit¹⁴ που πραγματοποιήθηκε με τηλεδιάσκεψη στις 22 Ιουνίου 2020, απέδειξε πως μικρή βελτίωση έχει επιτευχθεί, αναδεικνύοντας για μια ακόμη φορά την ανάγκη σύνταξης κι υπογραφής ΣΕΣΣ. Και οι δύο εταίροι κατέληξαν πως η αλληλεξάρτηση των οικονομιών τους είναι υψηλή και για αυτό το λόγο καλούνται να συνεργαστούν για την επίλυση των παγκόσμιων προκλήσεων, τονίζοντας πως το εγχείρημα αυτό δεν είναι απλά μια ευκαιρία, αλλά μια πρακτική αναγκαιότητα. Και από τις δύο πλευρές αναγνωρίστηκε επισήμως ότι έχουν συνείδηση πως δεν μοιράζονται τις ίδιες αξίες και πολιτικά συστήματα, ωστόσο επιθυμούν την περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεών τους στη βάση αμοιβαίων κανόνων και υποχρεώσεων. Η ΕΕ υπενθύμισε τις προηγούμενες υποχρεώσεις και δεσμεύσεις που ανέλαβαν οι δύο εταίροι στην αντίστοιχη Διάσκεψη Κορυφής το 2019 τονίζοντας ότι μικρή μόνο πρόοδος έχει συντελεστεί. Ανέδειξε συνεπώς από την ευρωπαϊκή πλευρά ποια είναι τα σημεία τριβής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Σινο-Ευρωπαϊκή εταιρική σχέση σε επίπεδο καθολικό κι όχι μόνο οικονομικό.

Τα θέματα που τέθηκαν στη Σύνοδο Κορυφής ήταν ιδίως η αντιμετώπιση των σύγχρονων ασυμμετριών στην πρόσβαση στην κινεζική κι ευρωπαϊκή αγορά, η διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού, η ανάγκη ύπαρξης διαφάνειας στις επιδοτήσεις, η πλήρης εφαρμογή των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη συμμετοχή και των δύο εταίρων στον ΠΟΕ, η ανάγκη

¹³ 21.3.2019 EL Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 79 I/1

¹⁴ www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/ 2020/06/22

συμμετοχής της Κίνας στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ σχετικά με τις βιομηχανικές επιδοτήσεις και η αντιμετώπιση της πλεονάζουσας παραγωγής της στον τομέα του χάλυβα και της υψηλής τεχνολογίας.

Τέθηκε από την ευρωπαϊκή πλευρά το ζήτημα της εισαγωγής της ψηφιακής τεχνολογίας στην οικονομία και κοινωνία, που θα πρέπει να διασφαλίζει έναν τριπλό στόχο: το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των δεδομένων, την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης. Όσον αφορά στο θέμα του κλίματος, οι δύο εταίροι επανέλαβαν τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν με τη Συνθήκη του Παρισιού (2015) για αποφασιστική μείωση των εκπομπών άνθρακα βραχυπρόθεσμα κι η ΕΕ κάλεσε την Κίνα να θέσει άμεσα τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας των επιχειρήσεων της προωθώντας ταυτόχρονα τα διεθνή πρότυπα περί αειφόρου ανάπτυξης.

Επιπλέον, έγινε αναφορά και σε διεθνή θέματα που σχετίζονται με τις αναδυόμενες ανησυχίες για την κατάσταση στο Χονγκ Κονγκ, αλλά και την κρίση χρέους που πρόκειται να αντιμετωπίσουν οι αναπτυσσόμενες ιδίως οικονομίες λόγω της πανδημίας Covid-19. Στο ίδιο πλαίσιο η ΕΕ εξέφρασε ανησυχίες για την επιδείνωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κίνα, τον περιορισμό των βασικών ελευθεριών, την καταπάτηση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων.

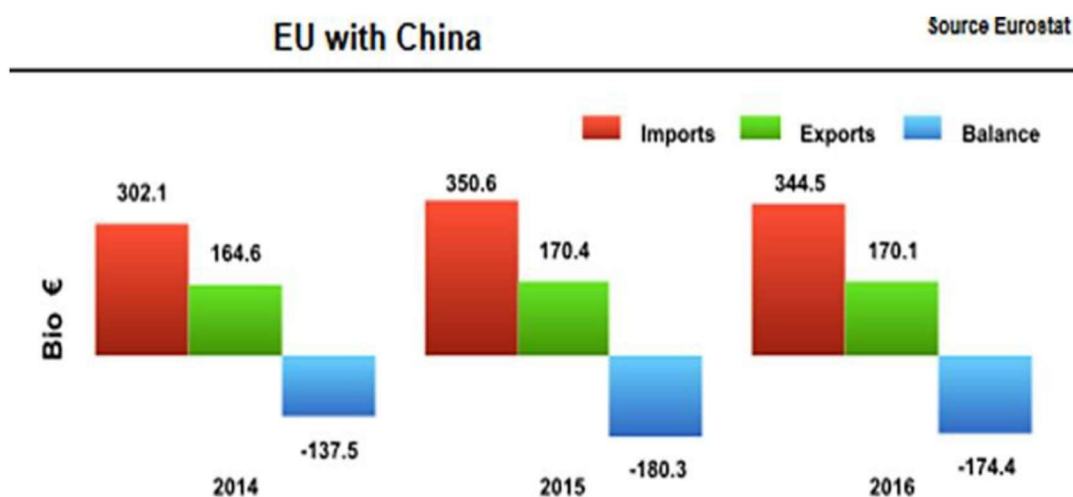
Ολοκληρώνοντας, από την Διάσκεψη Κορυφής αναδείχθηκε η επιθυμία των δύο εταίρων να βρουν σημεία σύγκλισης χωρίς να προβούν σε σύνταξη ΣΕΣΣ. Άρα, η σημαντικότερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι δύο εταίροι είναι η ανάγκη εφαρμογής μιας «ρήτρας αιρεσιμότητας» (conditionality clause) ως essential element για την σύνταξη μιας ΣΕΣΣ με σκοπό την προώθηση του εκδημοκρατισμού, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου.

2.2. Οικονομικές σχέσεις ΕΕ- Κίνας

Η ΕΕ αποτελεί τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Κίνας, ενώ για την ΕΕ η Κίνα είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος εταίρος μετά τις ΗΠΑ. Η συνεχής ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας και η ένταξή της στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας δεν ενέταξαν απλά την Κίνα σε ένα μονοπάτι ανάπτυξης, αλλά την μετέτρεψαν σε οικονομική υπερδύναμη και τον «παγκόσμιο έμπορο». Το γεγονός αυτό έχει επιπτώσεις στις Σινο-Ευρωπαϊκές σχέσεις: από τη μια πλευρά η Κίνα μπορεί να προκαλέσει διαταραχές στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού και από την άλλη τα κράτη μέλη της ΕΕ συνδέονται όλο και περισσότερο εμπορικά με την Κίνα επιδεικνύοντας τάσεις αλληλεξάρτησης (INTA Committee, 2020,11).

Όσον αφορά το εμπόριο αγαθών η Κίνα πραγματοποιεί εξαγωγές που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ΕΕ. Δεν έχει προκύψει μόνο αύξηση των εισαγωγών από την Κίνα, γεγονός που προκαλεί ανισορροπία στο εμπορικό ισοζύγιο, αλλά επιπλέον η Κίνα έχει βελτιώσει το τεχνολογικό της επίπεδο με αποτέλεσμα να προσφέρει αγαθά προηγμένης τεχνολογίας στην ΕΕ, αγαθά δηλαδή με υψηλότερη προστιθέμενη αξία από τα παραδοσιακά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα που παρήγε και που χάρη σε αυτά προσέλαβε το καθεστώς του πιο ευνοούμενου κράτους (most- favored- nation, MFN).

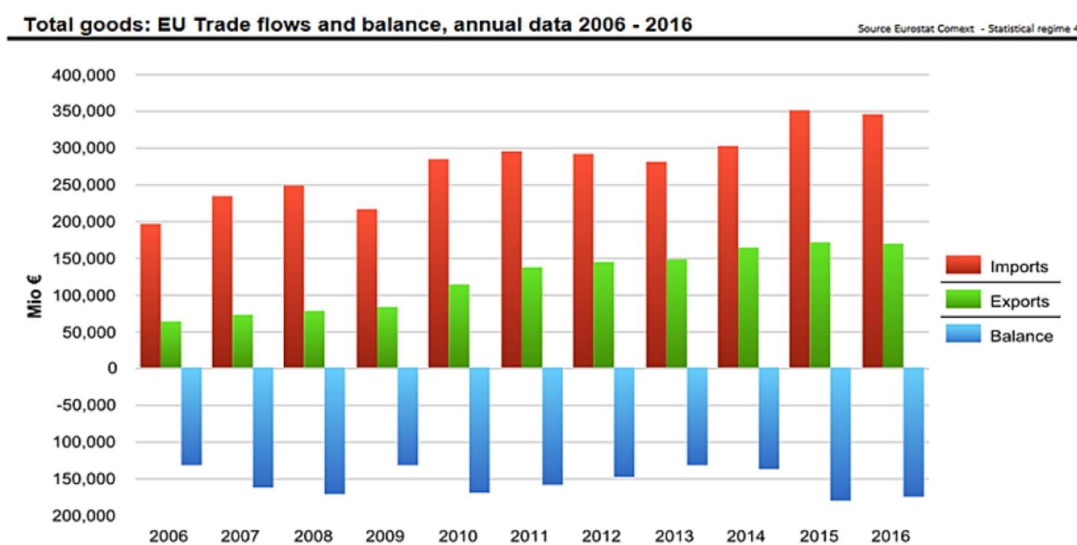
Πίνακας 1: Εμπόριο αγαθών ΕΕ-Κίνας

Πηγή: Σ. Μπλαβούκος, 2017, 3-4

Η Κίνα έχει διατηρήσει το εμπορικό της πλεόνασμα έναντι της ΕΕ από το 2000- 2018 κι αυξήθηκε από τα 49 δις. δολάρια στα 300 δις δολάρια ποσό που αντιστοιχεί στο 2% του ΑΕΠ της ΕΕ. (INTA Committee, 2020,14). Επιπλέον, η Κίνα στις δύο προηγούμενες δεκαετίες εκμεταλλεύθηκε πλήρως το χαμηλό κόστος εργασίας κι εξειδικεύθηκε σε τομείς εντάσεως εργασίας. Κατάφερε επιτυχώς να μετασχηματιστεί και να παράγει αγαθά με υψηλότερη προστιθέμενη αξία και υψηλής τεχνολογίας που εξάγει στην ΕΕ με χαρακτηριστικότερα δείγματα την Huawei και την Alibaba. Η παρατήρηση που προκύπτει είναι ότι η Κίνα εισάγει όλο και λιγότερα ενδιάμεσα αγαθά από την ΕΕ, ενώ εξάγει όλο και περισσότερα ενδιάμεσα προϊόντα στα κράτη μέλη της ΕΕ για την επανεξαγωγή τους (Garcia- Herrero 2020, 9-11). Ακριβώς το γεγονός αυτό προκαλεί και ανησυχία στην ΕΕ διότι μειώνεται το μερίδιό της στις εξαγωγές ειδών προστιθέμενης αξίας διεθνώς και άρα μειώνονται οι ευκαιρίες απασχόλησης και πλουτισμού. Η παρατήρηση αυτή, φαίνεται να ισχύει ιδίως για τον τομέα μεταποίησης στην ΕΕ, αλλά και για τις χώρες που βρίσκονται πιο κοντά στην Κίνα, δηλαδή τα μέλη του 17+1.

Πίνακας 2: Εμπορικό ισοζύγιο και ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

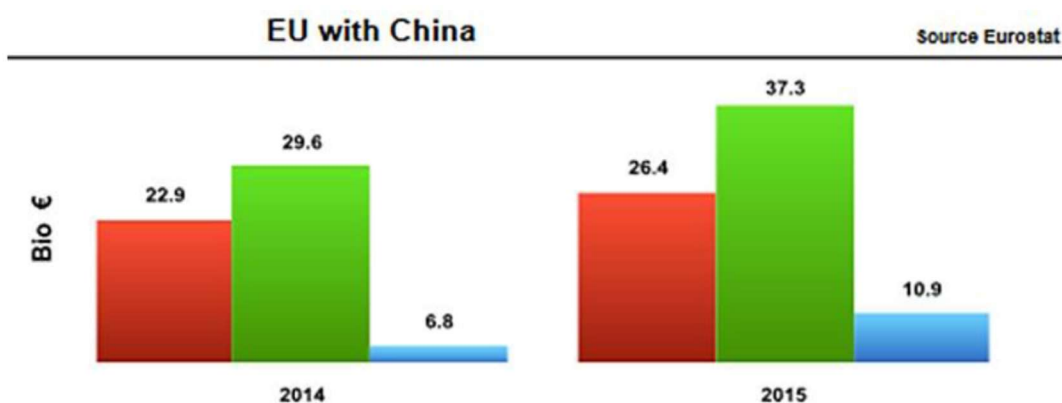
Πηγή: Σ. Μπλαβούκος, 2017, 3-4

Στα ίδια πλαίσια, η ραγδαία οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη της Κίνας την καθιστά σημαντικό ανταγωνιστή της ΕΕ στις αγορές τρίτων χωρών, Αυτό, χαρακτηριστικά έχει συμβεί

με την περίπτωση της Ρωσίας, Αφρικής και της Λ. Αμερικής, όπου πλέον τα κινεζικές εξαγωγές επικεντρώνονται σε αγαθά εντάσεως κεφαλαίου και εντάσεως δεξιοτήτων (García- Herrero & Xu, 2017, 85-120) και ιδίως ηλεκτρικά μηχανήματα και οχήματα, αποδεικνύοντας στην ΕΕ ότι ο ανταγωνισμός με την Κίνα διαρκώς διευρύνεται.

Όσον αφορά στο εμπόριο των υπηρεσιών, η αλληλεξάρτηση ΕΕ- Κίνας και πάλι είναι ασύμμετρη: αυτή τη φορά το πλεόνασμα στο ισοζύγιο υπηρεσιών είναι υπέρ της ΕΕ και σχετίζεται με τον τουρισμό κυρίως και κατά δεύτερο λόγο στις υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας.

Πίνακας 3: Εμπόριο υπηρεσιών

Πηγή: Σ. Μπλαβούκος, 2017, 4-5

2.3. Η πρωτοβουλία BRI και οι επιδράσεις της στις Σινο-Ευρωπαϊκές σχέσεις

Το BRI θεωρείται σημαντικό τόσο για το παγκόσμιο εμπόριο, όσο και για το εμπόριο των κρατών μελών της ΕΕ. Το BRI αν και αποτελεί εγχείρημα κινεζικής προέλευσης, περικλείει ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη και συνεπώς επηρεάζει άμεσα όλους τους διεθνείς δρώντες. Το BRI μπορεί να συμβάλλει στην προώθηση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και του υπόλοιπου κόσμου, ιδίως μεταξύ της ΕΕ και των χωρών που βρίσκονται μεταξύ της Κίνας και της ΕΕ. Η μείωση του κόστους μεταφοράς χάρη στη βελτίωση των υποδομών μεταφορών στις εμπλεκόμενες με το BRI χώρες θα συμβάλλει σε αυτό. Όμως, όσο η Κίνα πιέζει για τη σύναψη FTAs¹⁵ εντός της περιοχής BRI, τόσο μικρότερα έως και αμελητέα θα είναι τα κέρδη της ΕΕ¹⁶

Αρκετές ευρωπαϊκές οικονομίες (χώρες CESEE και της Πρωτοβουλίας 17+1) έχουν λάβει χρηματοδοτήσεις από την Ασιατική Τράπεζα Υποδομών κι Επενδύσεων στην προσπάθειά τους να υλοποιήσουν τα έργα που προϋποθέτει ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού. Το γεγονός αυτό γεννά ερωτηματικά για το κατά πόσο η ΕΕ μπορεί να εφαρμόσει μια ενοποιημένη πολιτική απέναντι στην Κίνα, εννοώντας ότι συχνά η Κίνα επιδεικνύει μια αλαζονική στάση απέναντι στην ΕΕ, που είναι εντελώς διαφορετική από αυτή την αλληλέγγυα στάση που δείχνει σε διμερές επίπεδο απέναντι στα κράτη μέλη της ΕΕ με τα οποία έχει συνάψει ένα win-win μοντέλο εταιρικής συνεργασίας. Η Κίνα εσκεμμένα εφαρμόζει την πολιτική «διαίρει και βασίλευε» (Song, 2017, 11-12).

Ο συνδυασμός μάλιστα δύο παραμέτρων: από την μια πλευρά η απουσία κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής και από την άλλη η αύξηση των κινεζικών επενδύσεων σε κράτη μέλη ή υποψήφια προς ένταξη κράτη της ΕΕ προκαλεί ανησυχία στις Βρυξέλλες. Το κάθε κράτος μέλος διατηρεί και διαφορετική στάση (από ουδέτερη έως και θετική) ωστόσο όλα συμφωνούν πως οι επενδύσεις του BRI είναι συγκεντρωμένες σε δύο μονάχα ευρωπαϊκές περιφέρειες: στις χώρες της Μεσογείου και στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Όμως στην πράξη, οι κινεζικές

¹⁵ Free Trade Agreements: πρόκειται για συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών για τη μείωση των εμποδίων στις εισαγωγές κι εξαγωγές μεταξύ τους. Σύμφωνα με μια πολιτική ελεύθερου εμπορίου, αγαθά κι υπηρεσίες μπορούν να αγοραστούν και πωληθούν πέρα από τα εθνικά σύνορα χωρίς καθόλου κυβερνητικούς δασμούς, επιδοτήσεις, ποσοτώσεις ή απαγορεύσεις που στοχεύουν στην αναστολή της ανταλλαγής τους ή την προστασία των εγχώριων παραγωγών ή καταναλωτών.

¹⁶.πρβλ. στα πέντε σενάρια για την εξέλιξη του BRI, INTA Committee 2020, 40-46.

επενδυτικές πρωτοβουλίες απευθύνονται και σε περιουσιακά στοιχεία υψηλής στρατηγικής σημασίας και προηγμένης τεχνολογίας στις χώρες που εμπλέκονται. Συνεπώς, η Κίνα, πέρα από οικονομικός κι εμπορικός εταίρος για την ΕΕ τείνει να γίνει και σημαντικός ανταγωνιστής (INTA Committee, 2020 p. 64).

Στα πλαίσια αυτά η ΕΕ καλείται να συγκροτήσει μια ολιστική προσέγγιση απέναντι στην Κίνα και να διαπραγματευτεί τους όρους για μια Στρατηγική Εταιρική Σχέση που θα εξασφαλίζει ένα μοντέλο επωφελούς και αμοιβαίας συνεργασίας. Θα μπορούσε για το λόγο αυτό να επανεξετάσει τα εργαλεία πολιτικής που διαθέτει όπως: τις αρχές της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας, τη στρατηγική για την ασφάλεια στη θάλασσα, το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών. Σε οποιαδήποτε περίπτωση η ΕΕ δεν πρέπει να συμπεριφερθεί με αφέλεια. Μπορεί η Κίνα να προβαίνει σε διαρκείς μεταρρυθμίσεις που επιτρέπουν το άνοιγμά της στον κόσμο, ωστόσο το οικονομικό της σύστημα καθοδηγείται από ένα παρεμβατικό κράτος που προκαλεί εντάσεις κι επιπλοκές στις επενδυτικές σχέσεις με την ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, στηρίζει τον αθέμιτο ανταγωνισμό για τις ευρωπαϊκές εταιρείες όχι μόνο στην κινεζική αγορά, αλλά και παντού στον υπόλοιπο κόσμο, δεδομένου του μεγέθους των κινεζικών εταιρειών παγκοσμίως. Επιπλέον, ανεξάρτητα από τη «μάχη αφηγημάτων» και διαφορετικών οικονομικών μοντέλων ανάπτυξης, οι δύο εταίροι διαθέτουν ισχυρή οικονομική αλληλεξάρτηση και η διαπίστωση αυτή μας ωθεί να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως μόνο η γόνιμη και ισορροπημένη συνύπαρξη μπορεί να είναι ο στόχος των οικονομικών σχέσεων ΕΕ- Κίνας. Για να προκύψει αυτό χρειάζεται η ΕΕ να έχει τη δική της αυτόνομη στρατηγική για την Κίνα και τα κράτη μέλη να διαθέτουν μια κοινή-ενιαία άποψη ώστε να μην αμβλυνθεί η διαπραγματευτική δύναμη της ΕΕ απέναντι στην Κίνα.

2.4. Οι σχέσεις Ελλάδας- Κίνας

Ελλάδα και Κίνα ξεκίνησαν τις διπλωματικές τους σχέσεις επίσημα το 1972 αφού πρώτα η Αθήνα αποδέχθηκε την αρχή της "μιας και ενιαίας Κίνας", που αποτελεί βασικό αξίωμα της κινεζικής διπλωματίας. Έμπρακτη απόδειξη υπήρξε η σύσταση ελληνικής Πρεσβείας στο Πεκίνο (ΦΕΚ 203/17-11-1972) και στη συνέχεια διαφόρων Προξενείων με πρώτο στο Hong-Kong (ΦΕΚ 238/10-11-1966) και στη συνέχεια στη Shanghai (ΦΕΚ 55/23-3-1999) και την Guangzhou (ΦΕΚ 69/3-4-2006). Η Ελλάδα πάντα ευθυγράμμιζε τη στάση της απέναντι στην Κίνα σύμφωνα με τις επιταγές του Διεθνούς Δικαίου, γι' αυτό και μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1990 οι σχέσεις τους ήταν περιορισμένες. Όταν η ελληνική πλευρά αντιλήφθηκε πως η Κίνα αποτελεί μια ανερχόμενη οικονομική δύναμη επεδίωξε στενότερες επαφές μαζί της.

Αν και τα δύο κράτη πάντα αναγνώριζαν την αρχαιότητα των πολιτισμών τους και τη σπουδαιότητα της συνεισφοράς τους στην ανθρωπότητα, η ευκαιρία σύναψης στενότερων σχέσεων προέκυψε το 2006, μετά την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα το 2004 και ενόψει της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στο Πεκίνο το 2008. Στα πλαίσια αυτά, δόθηκε η δυνατότητα για πυκνή σειρά επισκέψεων αντιπροσωπειών και των δύο κρατών με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πληροφοριών στην τέλεση παγκόσμιας εμβέλειας διοργανώσεων¹⁷.

Καμιά από τις δύο χώρες δεν έχει στρατηγικά- γεωπολιτικά συμφέροντα έναντι της άλλης, γι' αυτό και έχουν επιλέξει να ακολουθούν το δρόμο που ορίζουν οι αρχές του Διεθνούς Δικαίου και οι δεσμεύσεις που προκύπτουν από τις αποφάσεις του ΟΗΕ. Η σύναψη διμερών σχέσεων για την Ελλάδα αφορά πάντα σε συμφωνίες που δεν αντίκειται στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ένταξή της στην ΕΕ. Το γεγονός αυτό πρακτικά συνεπάγεται πως έχουν αναπτύξει κυρίως οικονομικές και πολιτιστικές σχέσεις.

Σημαντικοί χρονικοί σταθμοί για την αναβάθμιση των Ελληνο-κινεζικών σχέσεων στάθηκε το 2006 με την υπογραφή καθιέρωσης Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των δύο χωρών και το 2014 με τη σύνταξη και υπογραφή Memorandum of Understanding (MoU) μεταξύ του Ελληνικού Υπ. Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και της Εθνικής Επιτροπής Ανάπτυξης και

¹⁷ Ιστοσελίδα Υπεξ/Διμερείς σχέσεις/Κίνα

Μεταρρυθμίσεων από την πλευρά της Κίνας, όπου συμφωνήθηκε τριετές πλαίσιο συνεργασίας για την περίοδο 2017-2019. Επιπλέον, το 2016 αναβαθμίστηκε σε Στρατηγική Εταιρική Σχέση (Tonchev & Davarinou, 2017, 5). Το Δεκέμβριο 2019 επικαιροποιήθηκε το νέο MoU, με βασικό στόχο την προώθηση της αμοιβαίας επωφελούς συνεργασίας στους τομείς υποδομών μεταφορών, ενέργειας, ΤΠΕ, μεταποίησης, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τέλος στην έρευνα και καινοτομία. (Tonchev, 2017, 1-3).

Πρακτικά, το νέο MoU αποτελεί ένα επιτυχημένο συνδυασμό της προώθησης του BRI και της ενίσχυσης της περιφερειακής συνεργασίας (της Πρωτοβουλίας 17+1 που θα εξεταστεί στη συνέχεια) στα πλαίσια της Ελληνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Τα δύο κράτη συνέταξαν από κοινού σχέδιο δυνητικών έργων κοινού ενδιαφέροντος με σκοπό να καθοδηγήσουν ιδιωτικές και κρατικές επιχειρήσεις σε επενδυτικά έργα. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί των δύο κρατών, από την πλευρά τους στοχεύουν να παράσχουν τεχνική υποστήριξη για την ταχεία υλοποίησή τους.

2.5. Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας- Κίνας

2.5.1. Όγκος κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα

Αν και επενδυτικά οι σχέσεις των δύο κρατών ξεκίνησαν από τη δεκαετία του 2000 και μάλιστα η πρώτη επένδυση καταγράφηκε το 2003, ωστόσο επικρατεί ασάφεια και ως πρώτη εμφανίζεται η COSCO το 2008. Όσον αφορά πάλι τον όγκο των κινεζικών ΑΞΕ στην Ελλάδα η ασάφεια επιδεινώνεται μια και κάθε φορέας δίνει διαφορετικά στοιχεία (ETNC Report, 2017, 69-70). Το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει τόσο σε υποεκτίμηση του ρόλου των κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα, όσο και σε παράβλεψη των σημαντικών οικονομικών-κοινωνικών ωφελειών για την Ελλάδα ή το είδος ελέγχου που μπορούν να ασκήσουν οι κινέζοι επενδυτές.

Σε κάθε περίπτωση όμως οι κινεζικές επενδύσεις σε κομβικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας φανερώνουν ότι η Ελλάδα θεωρείται σημαντικό σημείο αναφοράς για την υλοποίηση του BRI.

2.5.2. Τομέας Μεταφορών και Υποδομών

Η κινεζική επένδυση στο λιμάνι του Πειραιά από την China Ocean Shipping Company (COSCO) αποτελεί απόδειξη της φιλοδοξίας του Πεκίνου για επέκταση στα ευρωπαϊκά λιμάνια (ταυτόχρονα έχει επενδύσει στη Valencia, Bilbao Ισπανίας, Vado και Gioia Turo Ιταλίας, Bruegel 2018, 1-3/ Instituto Affari Internazionali 2018, 1-2) αλλά και αποδεικνύει το ρόλο της Ελλάδας στα πλαίσια της στόχευσης του BRI, ως πύλη εισόδου των κινεζικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά.

Ανεξάρτητα από το διάλογο για το αν η επένδυση της COSCO αποτελεί greenfield¹⁸ ή brownfield επένδυση και ανεξάρτητα από το αν ο Οργανισμός Λιμένος Πειραιά (ΟΛΠ) ως κρατική επιχείρηση (ιδρύθηκε το 1930) δικαιούταν να λάβει χρηματοδότηση από το πρόγραμμα Connecting Europe και χρηματοδοτική σύνδεση το Ταμείο Ευρωπαϊκής Διασύνδεσης (INEA), το 2009 μισθώθηκε για 35+5 χρόνια στην COSCO έναντι 678 εκ. ευρώ και 230 εκ. ευρώ για υποδομές. Το 2016 όμως έναντι 280 δις ευρώ κατάφερε η ίδια εταιρία να

¹⁸ Greenfield επένδυση όταν μια εταιρεία χρησιμοποιεί μια περιοχή που δεν έχει καθόλου υποδομές και την χτίζει εκ νέου ώστε να δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας. Brownfield επένδυση όταν πρόκειται για επένδυση σε υποβαθμισμένη περιοχή και χρησιμοποιούνται μερικώς οι υπάρχουσες υποδομές.

αγοράσει το 51% του πλειοψηφικού πακέτου, με στόχο να μετατραπεί ο Πειραιάς σε κέντρο μεταφόρτωσης και λιμάνι κρουαζιερόπλοιων (ETNC Report 2017, 70-71).

Ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί για πρόσθετη νέα επένδυση στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, της Ελευσίνας, του Βόλου και της Πάτρας. Η αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων συνδυάζεται με την πρόθεση για νέες σιδηροδρομικές υποδομές που θα συνδέουν τις διαδρομές: Αλεξανδρούπολη-Ηγουμενίτσα, Αλεξανδρούπολη- Μπουργκάς, Θεσσαλονίκης-Βουδαπέστης, Αθήνας- Πάτρας. Η αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων θα συνδυαστεί και με την κατασκευή υποδομών μεταφοράς στις διαδρομές: Εγνατία οδός-Πάτρα- Θριάσιο-Βόλος- Θεσσαλονίκη- Λάρισα- Αλεξανδρούπολη- Ηγουμενίτσα με στόχο την ενίσχυση της εφοδιαστικής αλυσίδας. (Π. Τόντσεφ: Σε νέα βάση οι ελληνοκινεζικές σχέσεις, ΙΔΟΣ 2019).

Επιπλέον, στα πλαίσια του νέου προγράμματος συνεργασία 2020-2022 προβλέπεται η ανανέωση του στόλου των αστικών λεωφορείων με μη ενεργοβόρα και ηλεκτρικά οχήματα για Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Όσον αφορά στους αερολιμένες η Air China έχει ξεκινήσει τρεις απευθείας συνδέσεις Αθήνας- Πεκίνου από το 2017 (Toncen, 2017, 16-18).

2.5.3. Ενέργεια

Από τον Δεκέμβριο 2016 η China's State Grid Corporation (κρατική μονοπωλιακή εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας) αγόρασε το 24% της ΑΔΜΗΕ και αποτελεί τη δεύτερη στρατηγική επένδυση της Κίνας στη χώρα. Η αξία της εξαγοράς έγινε προς 320 εκ ευρώ κι ολοκληρώθηκε το 2017. Επίσης η κινεζική Shenhua Renewables ανακοίνωσε την εξαγορά από τέσσερα αιολικά πάρκα που ανήκαν σε ελληνικές εταιρείες κι έδειξε ενδιαφέρον για την δημιουργία βιομηχανίας εξόρυξης λιγνίτη στη Β. Ελλάδα που ακόμη είναι υπό εξέταση. (ETNC, 2017,71)

Η εν λόγω επένδυση έχει συνδυαστεί με τη διαδικασία απολιγνιτοποίησης της χώρας αλλά και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Ανάπτυξης που έχουν θεσπιστεί από την ΕΕ (EU GREEN DEAL). Η Ελλάδα στοχεύει σε επενδύσεις υποδομών που να προωθούν την απαλλαγή από τη χρήση άνθρακα, την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), την υιοθέτηση όρων προστασίας του περιβάλλοντος, την αύξηση και βελτίωση των δικτύων φυσικού αερίου. Στα πλαίσια αυτά η China's State Grid προτίθεται να προβεί σε ανάπτυξη μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ με τη δημιουργία μεγάλων ηλιοθερμικών και αιολικών πάρκων, μονάδων βιομάζας και βιοαερίου και με έργα και υποδομές για τη μεταφορά

βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς, βιομεθανίου και υδρογόνου. Οι εν λόγω επενδύσεις έχουν προταθεί από την China Machinery Engineering Cooperation (Toncev, 2017, 18-19).

2.5.4. Τεχνολογία Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Ο συγκεκριμένος τομέας αποτελεί συμπλήρωμα της συνεργασίας των δύο χωρών στον τομέα υποδομών κι ενέργειας. Οι δύο εταίροι δείχνουν την προθυμία να ανταλλάξουν τεχνογνωσία και απόψεις στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, των υπηρεσιών cloud, εφαρμογών e-health και εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα του πολιτισμού, τουρισμού, ασφάλειας στις πόλεις. Έτσι εταιρείες όπως η Huawei, ο Zhongxing Telecommunication Equipment (ZTE), το Pacific Century Cyber Works (PCCW Global) και China International Television Corporation (CITC) έχουν επιδείξει ενδιαφέρον όχι μόνο για πώληση εξοπλισμού και παροχή υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, αλλά και διαχείριση των μεγαδεδομένων. Αρκετοί μάλιστα από αυτούς τους επενδυτές επιδιώκουν συνεργασία με τοπικές εταιρείες λογισμικού για την ανάπτυξη δικτύων επόμενης γενιάς και υποδομών ευρυζωνικότητας. (Toncev, 2017, 19-20).

2.5.5. Μεταποίηση- Έρευνα και Καινοτομία

Η Ελλάδα έχει εκφράσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη λήψη χρηματοδότησης στον τομέα αυτό, αλλά και τη βελτιστοποίηση της θέσης της στις διεθνείς αλυσίδες αξίας που σχετίζονται με την Δ' Βιομηχανική Επανάσταση και ιδίως με τη δημιουργία κέντρων συναρμολόγησης κινητών τηλεφώνων και Η/Υ από κινεζικές εταιρείες. Στοχεύει επίσης στην στήριξη start ups επιχειρήσεων που αναφέρονται στον τομέα των ΤΠΕ μέσω της χρηματοδότησης για τη δημιουργία Τεχνολογικών Πάρκων Καινοτομίας (περίπτωση κτιρίου ΧΡΩΠΕΙ στην οδό Πειραιώς).

2.5.6. Χρηματοπιστωτικός τομέας- Τουρισμός- Εμπόριο- Ακίνητα

Δύο κινεζικές τράπεζες ετοιμάζονται να κάνουν την παρουσία τους στη Ελλάδα. Η Bank of China (Europe) Luxembourg και η Commercial Bank of China (Europe) SA. που αναμένεται να χρηματοδοτήσουν επενδύσεις στην ενέργεια και την πράσινη οικονομία. Δεδομένης της ανεπάρκειας ρευστότητας στην ελληνική οικονομία, αλλά και της αδυναμίας των ελληνικών τραπεζών να χρηματοδοτήσουν έργα μεγάλης κλίμακας, οι κινεζικές τράπεζες είναι ένα βήμα πριν την άφιξη κι εγκατάσταση των εργασιών τους στην Ελλάδα. (Τόντσεφ, 2019, 5-12).

Από την άλλη πλευρά και όσον αφορά τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών αυτές κλείνουν υπέρ της Κίνας με την Ελλάδα να εισάγει προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, επιβατικά

πλοία, συσκευές φωτισμού και τεχνητού κλίματος και να εξάγει μάρμαρο, πετρελαιοειδή, βαμβάκι, μέλι, λάδι και φάρμακα.

Στα ίδια πλαίσια δεν πρέπει να υποτιμηθεί και ο τομέας των κτηματομεσιτικών και του τουρισμού που γίνονται ολοένα και πιο ελκυστικοί τομείς για κινέζους επενδυτές. Περίπου 5770 Κινέζοι πολίτες έχουν αγοράσει ακίνητα στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Golden Visa (Enterprise Greece, Golden Visa Program). Δεδομένου ότι ξοδεύουν κατά μέσο όρο μεταξύ 550.000 και 600.000 ευρώ το κάθε νοικοκυριό είναι λογικό να υποθέσουμε ότι η συνολική αξία τους ξεπερνά τα 500 εκατομμύρια ευρώ (ETNC, 2017,71)

Ιδίως στον τομέα του τουρισμού έχει παρατηρηθεί αξιοσημείωτη αύξηση χάρη στην απευθείας σύνδεση Αθήνας/Πεκίνου με τρεις πτήσεις εβδομαδιαίως από την Air China. Με στόχο την επιβίβαση κινέζων τουριστών στον Πειραιά, από το 2017 η εν λόγω εταιρεία τους μεταβιβάζει σε κρουαζιερόπλοια που πλέουν στο Αιγαίο, τις ακτές της Αδριατικής και τη Μεσόγειο. Ακόμη, το Μάιο 2017 η COSCO υπέγραψε συμφωνία με την China Eastern Airlines για πτήσεις τσάρτερ που φέρνουν Κινέζους τουρίστες στην Ελλάδα.

2.6. Αθήνα: ευαίσθητες ισορροπίες μεταξύ Πεκίνου και Βρυξελλών

Αυτό που πρέπει από την αρχή να επισημανθεί είναι πως οι κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα έχουν να κάνουν με έργα μεγάλης κλίμακας που εντοπίζονται στον τομέα των υποδομών-ενέργειας-τηλεπικοινωνιών και παρουσιάζονται χρονικά σε μια εποχή που η Ελλάδα είχε μεγάλη ανάγκη από επενδύσεις και διεθνή χρηματοδότηση. Το γεγονός αυτό μας επιτρέπει να ανάγουμε τις ελληνοκινεζικές σχέσεις στις πολυμερείς σχέσεις που έχει αναπτύξει η Κίνα για την Πρωτοβουλία 17+1. Άλλωστε, κεντρικός στρατηγικός στόχος της Κίνας παραμένει η υλοποίηση του BRI και για την περίπτωση της Ελλάδας η κατασκευή διασυνοριακών διαδρόμων μεταφοράς των κινεζικών προϊόντων από τη Μεσόγειο προς την Κ. Ευρώπη, ώστε να μειωθεί το κόστος μεταφοράς και να αυξηθεί και βελτιωθεί η παρουσία των κινεζικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά.

Επιπλέον, οι κινεζικές επενδύσεις επωφελήθηκαν από την καθυστερημένη απελευθέρωση της ελληνικής οικονομίας. Ταυτόχρονα, δεν έχει ακόμη συνταχθεί ένα επίσημο σχέδιο των κινεζικών επενδύσεων στη χώρα με επίσημο αιτιολογικό τη νομική πολυπλοκότητα των ενωσιακών κανόνων περί αρχών ανταγωνισμού και όρων διεξαγωγής των δημόσιων συμβάσεων. Η μεγάλη πλειοψηφία των κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα αφορά θυγατρικές μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων που δείχνουν να υπάρχει ένα συνεκτικό κι οργανωμένο μακροπρόθεσμο σχέδιο για την Ελλάδα, σε συνδυασμό με την ανάλογη θέληση να υλοποιηθεί. Την ίδια στιγμή η ελληνική πλευρά δείχνει μόνο υψηλές προσδοκίες από τα οφέλη που θα προκύψουν (πχ έσοδα από τέλη και φορολογία, έσοδα από πωλήσεις ή εκμισθώσεις, εισφορές στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κλπ). Ωστόσο, η οικονομική σχέση Ελλάδας- Κίνας είναι ασύμμετρη: τόσο το εμπορικό όσο και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κλείνει υπέρ της Κίνας ενώ ο κίνδυνος εκτίναξης του δημόσιου χρέους παραμένει πάντα ορατός. (Πετρόπουλος & Χουλιάρης, 2013, 410-450)

Οι Βρυξέλλες αντιμετωπίζουν με επιφύλαξη την αυξανόμενη ανάπτυξη των ελληνοκινεζικών σχέσεων και δίνουν έμφαση στις ενδεχόμενους κινδύνους που ενέχουν οι κινεζικές επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία της χώρας που σχετίζονται με τη διασυνοριακή ασφάλεια της ΕΕ. Αναμφισβήτητα, οι κινεζικές επενδύσεις σε υποδομές στον ευρύτερο χώρο της Ευρασίας για την υλοποίηση του BRI, ενέχουν αμοιβαία οφέλη τόσο για την Κίνα όσο και για την ΕΕ. Όμως για το λόγο ακριβώς αυτό προκύπτει και μια νέα προβληματική: Η Κίνα, εκτός από επενδύσεις στις χώρες που εμπλέκονται στην υλοποίηση του BRI, επενδύει ταυτόχρονα και σε πολιτική

επιρροή, ώστε να εξασφαλίσει «υποστήριξη» για την υλοποίηση των διεθνών στόχων της (Μπλαβούκος, 2013, 200-260)

Στο δίλημμα αυτό συνηγορεί και η απόφαση της Ελλάδας (συνδυαστικά με την Κροατία και Ουγγαρία) να εμποδίσει την καταδίκη της Κίνας από την ΕΕ για θέματα που σχετίζονται με την παραβίαση βασικών ελευθεριών στην Κίνα, αλλά και την κοινή φωνή που επιδιώκει να έχει η ΕΕ στο θέμα Διαιτησίας για τη Νότια Σινική Θάλασσα. Η στάση αυτή ώθησε κύκλους των Βρυξελλών να κάνουν λόγο για «Δούρειο Ίππο» στα πλαίσια της ενιαίας φωνής που επιθυμεί να έχει η Ένωση σε διεθνή θέματα. Γεγονός είναι πάντως, ότι η Κίνα συχνά προσεγγίζει κράτη με οικονομικές δυσχέρειες με στόχο όχι μόνο να αποκτήσει οικονομική, αλλά και πολιτική επιρροή. Το αποτέλεσμα αυτό το πετυχαίνει αναπτύσσοντας ταυτόχρονα διμερείς σχέσεις με τα κράτη, αλλά και πολυμερείς- περιφερειακές ανάλογα με τον στόχο υλοποίησης και τη στρατηγική που εφαρμόζει.

Η ΕΕ από την πλευρά της, θεωρεί ότι η τακτική αυτή εμποδίζει τη λειτουργική της συγκρότηση και πρακτικά διασπά την ενότητά της, μια και τα κράτη μέλη προωθούν τα εθνικά τους συμφέροντα σε σχέση με τις διμερείς συμφωνίες τους με την Κίνα ή βαθαιίνουν τη συνεργασία σε διάφορα πεδία πολιτικής που άπτονται της Πρωτοβουλίας 17+1. Και οι δύο περιπτώσεις πάντως συγκλίνουν σε ένα πρακτικό αποτέλεσμα: είναι δύσκολο για την ΕΕ να μιλήσει με μια «ενιαία φωνή» απέναντι στην Κίνα και ταυτόχρονα να εξισορροπεί χωρίς ρωγμές τις αντιδικίες των κρατών μελών (Parello et al, 2013,4-11).

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε αναφορά στις οικονομικές σχέσεις Κίνας- ΕΕ και πώς αυτές έχουν εξελιχθεί από την εποχή σύναψής τους μέχρι σήμερα, δίνοντας έμφαση στα σημεία τριβής και τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι δύο εταίροι. Η αλληλεπίδραση των οικονομιών τους είναι τόσο μεγάλη που κανείς από τους δύο δρώντες δεν επιθυμεί να διακόψει τη συνεργασία. Ωστόσο, η απουσία ενός στιβαρού θεσμικού πλαισίου, που να δεσμεύει όλους ισάξια στην τήρηση κοινών κανόνων δεν έχει υπάρξει, ενώ αντίθετα ενισχύονται η καχυποψία εκατέρωθεν.

Επιπλέον, εξετάστηκε το μέχρι τώρα οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στην Ελληνική οικονομία αλλά και οι νέες προοπτικές που ανοίγονται στους τομείς που έχουν υπογραφεί τα MoUs (Νοέμβριος 2019). Στο πλαίσιο αυτό διερευνώνται οι επιδράσεις των οικονομικών σχέσεων στις σχέσεις Αθήνας-Βρυξελλών-Πεκίνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΑ Δ. ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται οι στοχεύσεις της περιφερειακής συνεργασίας που εφαρμόζει η Κίνα στην περιοχή των Δ. Βαλκανίων, στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας 17+1. Γίνεται αναφορά στα είδη της κινεζικής οικονομικής διείσδυσης και στις επιδράσεις που έχουν στην ενταξιακή διαδικασία των εν λόγω κρατών στην ΕΕ.

3.1. Πλατφόρμα 16+1/ 17+1

Η Πλατφόρμα 16+1 πραγματοποιήθηκε επίσημα στη Βαρσοβία το 2012, με τα 16 κράτη από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και τον αριθμό 1 να δηλώνει την προεξάρχουσα θέση της Κίνας. Η Πλατφόρμα 16+1 αποτέλεσε μια μοναδική μορφή συνεργασίας που ξεκίνησε από την Κίνα με εταίρους 16 χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης¹⁹ σε ένα πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας που κινείται γύρω από τρεις άξονες: εμπόριο, επενδύσεις, ανταλλαγές ανθρώπων. Η επιθυμία της Κίνας για συνεργασία με τις χώρες αυτές βασίστηκε ιδίως στην ανάγκη της να υλοποιηθεί το όραμα BRI, αλλά και στην επιθυμία της να αναδειχθεί στη διεθνή σκηνή ως μια ήπια δύναμη που προάγει τη συνεργασία μεταξύ των λαών και στοχεύει στην ευημερία όλων των συμβαλλόμενων μερών σε ένα μοντέλο win-win. Οι πρώτοι δεσμοί της Κίνας με τις χώρες CESEE εντοπίζονται ήδη από την «εποχή εξόδου της από την απομόνωση» κι αναπτύχθηκαν προοδευτικά, ιδίως με την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ (2001). Συνεπώς, η Πλατφόρμα εντάσσεται στο πλαίσιο της «πολυμερούς διπλωματίας» που ξεκίνησε η Κίνα, λειτουργεί ως δορυφόρος για την πραγμάτωση του BRI και αναφέρεται μερικώς στις Σινο-ευρωπαϊκές σχέσεις (Luokui, 2017, 19-34).

Όσον αφορά τη θεσμική οργάνωση της Πλατφόρμας 17+1, αυτή περιλαμβάνει μια κεντρική Γραμματεία που εδράζεται και διοικείται από το Υπ. Εξωτερικών της Κίνας. Ετησίως και εκ περιτροπής σε κάθε μια από τις συμμετέχουσες χώρες (κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου) τελείται σε επίπεδο Πρωθυπουργών Σύνοδος Κορυφής, ενώ τέσσερις φορές κάθε χρόνο συναντώνται οι Πρέσβεις των κρατών CESEE στο Πεκίνο. Οι Εθνικοί Συντονιστές

¹⁹Απαρτίζεται από: Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Τσεχική Δημοκρατία, Σλοβακία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Σλοβενία, Κροατία, Σερβία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Αλβανία, Β. Μακεδονία και πιο πρόσφατα Ελλάδα (Απρίλιος 2019). Με την προσχώρηση της Ελλάδας ως 17^ο μέλος, αυτόματα μετονομάστηκε σε Πρωτοβουλία 17+1 χωρίς να υπάρχει κάποια άλλη διαφοροποίηση.

συνεδριάζουν δύο φορές ετησίως (μία στο Πεκίνο και μία στο κράτος που φιλοξενεί την ετήσια Σύνοδο Κορυφής) με σκοπό να διαμορφώσουν από κοινού την ατζέντα που θα συζητηθεί στο forum λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, οργανώνονται τακτικά θεματικές ή ακαδημαϊκές συναντήσεις σε όλες τα κράτη μέλη του 17+1 για την εμβάθυνση των σχέσεων συνεργασίας μεταξύ τους.

Η Πλατφόρμα λειτουργεί βάσει τόσο της διμερούς συνεργασίας που έχει η Κίνα με καθένα από τα 17 κράτη, όσο και στα πλαίσια περιφερειακής συνεργασίας. Για να γίνει συνεπώς το σύστημα αυτό πιο λειτουργικό κι εύχρηστο έχει ανατεθεί ένα χαρτοφυλάκιο σε καθένα από τα 17 μέλη στα πλαίσια της εφαρμογής του συστήματος «μια πολιτική, μια χώρα». Έτσι, η Ουγγαρία διαχειρίζεται τον τομέα τουρισμού, η Ρουμανία της ενέργειας, η Πολωνία της θαλάσσιας συνεργασίας, η Β. Μακεδονία της πολιτιστικής συνεργασίας, η Σερβία τον τομέα των μεταφορών, η Βουλγαρία της γεωργίας και η Ελλάδα της επιστημονικής, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας (αν και ακόμη δεν έχει επισημοποιηθεί).

Από τη σύνθεση των χωρών που συμμετέχουν στην Πλατφόρμα παρατηρεί κανείς ότι πρόκειται για 12 κράτη μέλη της ΕΕ και 5 των Δ. Βαλκανίων (Αλβανία, Βοσνία- Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Σερβία, Β. Μακεδονία). Όμως, από την Πλατφόρμα φαίνεται να απουσιάζουν άλλα κράτη της Αν. Ευρώπης που έχουν μεγάλη σημασία τόσο για τα κινεζικά συμφέροντα, όσο και για την πρωτοβουλία BRI (πχ Τουρκία, Μολδαβία, Ουκρανία, Λευκορωσία). Η παρατήρηση αυτή μας ωθεί να καταλήξουμε σε ένα νέο συμπέρασμα: τα κράτη που απαρτίζουν την Πλατφόρμα αν και έχουν κομμουνιστικό παρελθόν, ταυτόχρονα διαθέτουν φιλοευρωπαϊκό προσανατολισμό. Οι λόγοι συγκρότησης της Πλατφόρμας δικαιολογούνται από την παλιότερη αλληλέγγυα στάση κάποιων κρατών με την Κίνα (πχ περίπτωση της Σερβίας), όσο και από την ανάγκη να εφαρμόσουν μια πολιτική «ανοίγματος προς την Ανατολή» μειώνοντας με τον τρόπο αυτό την εξάρτησή τους από την ΕΕ και τη Δύση (πχ περίπτωση Ουγγαρίας με την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής από το 2011). Αντίθετα η κινεζική συνεργασία με τα κράτη CESEE (Xin & Chenyu, 2018,1-3) θεσμοθετήθηκε το 2012, δηλαδή ένα χρόνο πριν το BRI και δείχνει να υπάρχει μια άμεση ευθυγράμμιση με τους στόχους του. Συνεπώς πέρα από την οικονομική συνεργασία φαίνεται να ενσωματώνει και ισχυρούς πολιτικούς και διπλωματικούς στόχους.

Επιπλέον, η γεωγραφική έκταση που περικλείει η CESEE δε συνάδει ούτε με τα σύνορα της ΕΕ, ούτε της ευρωζώνης, αλλά αντίθετα μοιάζει να προσεγγίζει τα σύνορα του πρώην «ανατολικού μπλοκ» μια και περιλαμβάνει την τέως Γιουγκοσλαβίας και να αποκλείει χώρες

πρώην σοβιετικές (Μολδαβία, Ουκρανία, Λευκορωσία). Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι από τις χώρες των Δ. Βαλκανίων που συμμετέχουν στο CESEE, εκτός από την Κροατία που εντάχθηκε στην ΕΕ το 2013 (1/7/2013) οι υπόλοιπες είτε είναι επίσημα υποψήφιες προς ένταξη (Σερβία, Μαυροβούνιο, Αλβανία, Β. Μακεδονία) είτε είναι σε ενταξιακή διαδικασία (Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Πολλοί ευρωπαϊκοί κύκλοι συνεπώς, προσεγγίζουν με προκατάληψη την Πλατφόρμα μια και θεωρούν ότι προτείνει μια νέα άποψη για την ευρωπαϊκή ήπειρο που δε συνάδει με την κυρίαρχη ευρωπαϊκή. Αντίθετα, το Πεκίνο προωθώντας τον φιλοευρωπαϊκό προσανατολισμό των CESEE στοχεύει στην σταθερότητα της περιοχής. Το γεγονός αυτό εξυπηρετεί έναν διπλό στόχο: να υλοποιήσει το στόχο BRI (στο διάδρομο της Ευρασίας) και να έχει εύκολη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά (Xin 7 Chenyu, 20-22).

Η αρνητική κριτική που ασκείται στην Πλατφόρμα τονίζει την υπόθεση ότι η Κίνα σκοπεύει να εκμεταλλευθεί την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής αλλά και τη γεωστρατηγική της θέση, ώστε να παίξει έναν βασικό αλλά και «δορυφορικό» ρόλο για την επίτευξη του BRI, άρα και την καθιέρωσή της Κίνας ως υπολογίσιμη δύναμη. Όμως, θεωρούν ότι με τον τρόπο αυτό εντείνονται οι ενδο- ενωσιακοί ανταγωνισμοί και δημιουργείται ένα «China Lobby» με σκοπό να λειτουργεί ως «δεξί χέρι της Κίνας» μέσα στο Συμβούλιο της ΕΕ.(Weidenfeld, 2018, 1-8)

Για τις χώρες CESEE η Πλατφόρμα αποτελεί ένα έμπρακτο παράδειγμα περιφερειακής ολοκλήρωσης κι εμβάθυνσης, μια και οι ηγέτες ή οι συντονιστικές ομάδες των κρατών μελών επικοινωνούν συχνότερα μεταξύ τους και σε ένα όλο και περισσότερο διευρυνόμενο φάσμα θεμάτων πολιτικής. Άρα, τα κράτη CESEE, θα μπορέσουν να διεκδικήσουν το ρόλο του διαμεσολαβητή σε κάθε διαπραγμάτευση Κίνας-ΕΕ²⁰ ή κάθε θέμα τριβής που προκύπτει (Brinza, 2020, 1-5)

Η Πλατφόρμα μπορεί να αξιοποιηθεί ως μια μοναδική ευκαιρία που θα καλύψει την οικονομική υστέρηση των χωρών CESEE²¹. Η οικονομική ανάπτυξη που προκύπτει από την δημιουργία επενδύσεων σε υποδομές για την αύξηση του εμπορίου, αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία που πρέπει να εκμεταλλευθεί τόσο η ΕΕ όσο και οι χώρες CESEE, ώστε να καλύψουν την χρόνια οικονομική τους υστέρηση. Απέναντι στην κριτική που ασκείται ότι τα έργα και οι δράσεις της

²⁰ Πχ Θάλασσα Ν. Κίνας, ανθρώπινα δικαιώματα, Θιβέτ, Ταϊβάν, εμπάργκο όπλων, όροι και αρχές ανταγωνισμού, διαπραγματεύσεις για επενδύσεις, τήρηση προτύπων πιστοποίησης και ποιότητας της ΕΕ

²¹ Βλ. The economic development of the Western Balkans, The importance of non- EU Actors, M. Bonomi, M. Uvalic

Πλατφόρμας ενέχουν μεγάλα οικονομικά ρίσκα και πολιτικούς κινδύνους, η απάντηση είναι πολύ συγκεκριμένη: τα μεγάλα έργα (πχ σιδηρόδρομος Βελιγραδίου–Βουδαπέστης) και οράματα μπορούν να τμηματοποιηθούν σε πολλά μικρότερα projects και μέσα από αυτά να «χτιστεί» σταδιακά η αμοιβαία εμπιστοσύνη και η γνώση που είναι αναγκαία συστατικά για την επίτευξή τους. (van der Putte, 2020, 12-22).

Ωστόσο, είναι ανάγκη να τονιστεί ότι η Πρωτοβουλία 17+1 αποτελεί ένα project από την κινεζική πλευρά που λειτουργεί ως δορυφόρος για την υλοποίηση του BRI. Πρακτικά, η Κίνα συσσωματώνει στους 17+1 στα πλαίσια της περιφερειακής συγκρότησης, τα κράτη εκείνα που σχετίζονται με την υλοποίηση του Corridor για τη διασύνδεση της Ευρασίας και ταυτόχρονα σχεδιάζει νέους Διαδρόμους για την καλύτερη πρόσβαση των κινεζικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά. Τα κέρδη για την κινεζική πλευρά είναι πολλαπλά: δημιουργεί νέες αγορές και καταναλωτές για να απορροφηθεί η πλεονάζουσα παραγωγική της δραστηριότητα, βελτιώνει σταδιακά το brand name των προϊόντων της στην ευρωπαϊκή αγορά, επενδύει τις εθνικές της αποταμιεύσεις (με το σκεπτικό ότι αν μείνουν ανεκμετάλλευτες δεν αποφέρουν κανένα όφελος) και δημιουργεί πολιτικές συμμαχίες με κράτη που έχουν ασθενείς οικονομίες για να τις αξιοποιήσει στις πιθανές διαφωνίες της με τους ισχυρούς δρώντες της διεθνούς σκηνής (πχ ΗΠΑ, ΕΕ).

3.2. ΚΙΝΑ ΚΑΙ Δ. ΒΑΛΚΑΝΙΑ: Μια αμφίδρομη σχέση;

Ποτάμια από μελάνι έχουν χυθεί για την γεωπολιτική αλλά και οικονομική σημασία των Βαλκανίων (Παπαδοπούλου Ε 2007,48-57) ως τμήμα της Ευρασίας και τις επιρροές που δέχονται από τους μεγάλους δρώντες. Ωστόσο η Κίνα δείχνει να εμφανίζει μια εντελώς νέα προσέγγιση για την περιοχή των Δ. Βαλκανίων²² σε σχέση με τους παραδοσιακούς δρώντες (ΗΠΑ, ΕΕ, Ρωσία, ΗΑΕ, Τουρκία) στην περιοχή. Η προσέγγισή της είναι καθαρά οικονομική. Γι' αυτό και γίνεται κατανοητή ιδωμένη μέσα από το πρίσμα του BRI, της Πρωτοβουλίας 17+1, του νέου είδους των διπλωματικών σχέσεων που χρησιμοποιεί (Vangelis 2017, 215-221).

Η περίπτωση των Δ. Βαλκανίων (Western Balkans, στο εξής WB6)²³ περιλαμβάνει όλη τη θεματική λίστα των κινεζικών ενδιαφερόντων γι' αυτό και είναι μοναδικής αξίας για την Κίνα. Τα WB6, τόσο μέσω του BRI όσο και μέσω της Πρωτοβουλίας του 17+1 συναρμολογούν το αφήγημα «του κοινού πεπρωμένου του κόσμου μέσω της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων, με την ανάγκη για παγκόσμια συναίνεση» αλλά και την πρωτοκαθεδρία της Κίνας ως το πιο επιτυχημένο πρόσφατο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης κι ευημερίας.

Αμφίδρομα συμφέροντα αναδεικνύονται για όλους τους εμπλεκόμενους με την Κίνα να διασφαλίζει τη δυναμική της παρουσία σε νέους ενεργειακούς δρόμους, ώστε να μπορεί να συνεχίσει απρόσκοπτα την οικονομική της ανάπτυξη, να εξάγει την πλεονάζουσα παραγωγή της δημιουργώντας νέες αγορές. Επιπλέον καταφέρνει να διατηρεί την κοινωνική της ευρυθμία μειώνοντας την ανεργία (με την αποστολή εξειδικευμένου ή μη εργατικού δυναμικού στο εξωτερικό), να διεθνοποιεί σταδιακά το εθνικό της νόμισμα, και να ελίσσεται απέναντι στις τάσεις προστατευτισμού της Δύσης αλλά και στη διεύρυνση του TPP²⁴ (Lee, 2019, 54-71).

Από την πλευρά τους τα WB6 αποτελούν αναπτυσσόμενες οικονομίες που σύμφωνα με αναλύσεις (Sanfey & Milatovich, 2018,4-9) με μεγάλη καθυστέρηση και δύσκολα θα

²² Ως Δ. Βαλκάνια νοούνται οι χώρες: Κροατία, Αλβανία, Β. Μακεδονία, Μαυροβούνιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Σερβία. (Θεματολογικά Δελτία ΕΕ/Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Το Κόσοβο, αν και γεωγραφικά ανήκει στην περιοχή δε λαμβάνεται υπόψη για λόγους που θα αναλυθούν στη συνέχεια. Η Κροατία ως κράτος μέλος της ΕΕ-27 δε θα αναφερθεί στην ανάλυση.

²³ Δε λαμβάνεται υπόψη η Κροατία μια και ήδη αποτελεί κράτος μέλος της ΕΕ

²⁴ Σύμφωνα Συνεργασίας των δύο πλευρών του Ειρηνικού (Trans Pacific Partnership): πρόκειται για οικονομική συνεργασία 12 χωρών του Ειρηνικού και πρακτικά καλύπτει το 40% της παγκόσμιας οικονομίας αναφερόμενο σε θέματα όπως γεωργία, πνευματική ιδιοκτησία, επενδύσεις, διαδίκτυο, υπηρεσίες. Δε συμμετέχει η Κίνα.

καταφέρουν να προσεγγίσουν το ΜΟ του ΑΕΠ της ΕΕ και να επιταχύνουν τον ενωσιακό τους προσανατολισμό. Οι WB6 χαρακτηρίζονται από σημαντική έλλειψη υποδομών και απουσία εθνικών πόρων για να την καλύψουν. Στην προσπάθειά τους αυτή, τα κινεζικά (από κρατικές τράπεζες παρεχόμενα) χαμηλότοκα και μακροχρόνια δάνεια φαντάζουν ελκυστική επιλογή, όταν το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργεί με σημαντικά υψηλότερα επιτόκια. Ταυτόχρονα, οι WB6 αποτελούν κομβικά σημεία για τις διαδρομές 8, 10, 11 (Corridors) του BRI. Άρα, η συνεργασία με την Κίνα φαντάζει ως η μοναδική πιθανότητά τους για ένταξη σε αναπτυξιακή τροχιά και επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης κι ευημερίας.

Η προσπάθεια προσέγγισης των WB6, έχει ξεκινήσει από το Πεκίνο το 2009 κι έκτοτε έχει διευρυνθεί τόσο σε διμερές επίπεδο όσο και πολυμερές, με το Πεκίνο να δείχνει ταυτόχρονα αλληλεγγύη, καθοδηγητική συμπεριφορά και διάθεση να προσαρμοστεί στις προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής των συμβαλλόμενων χωρών (Vangeli, 2017, 6-15). Προβάλλοντας το κινεζικό ρητό «if you want to develop, you first need to build roads» το Πεκίνο θέλησε να τονίσει πως οι οικονομικές σχέσεις στις οποίες αποβλέπει δεν ταυτίζονται μόνο με την πραγμάτωση του Νέου Δρόμου του Μεταξιού. Για να προκύψει ένα win-win μοντέλο είναι απαραίτητο για τις WB6 ένα συγκεκριμένο αναπτυξιακό όραμα και διάθεση υπέρβασης των εγγενών αδυναμιών του οικονομικού και πολιτικού τους συστήματος.

Τα κινεζικά ενδιαφέροντα εστιάζονται σε οικονομικούς τομείς όπως: υποδομές μεταφορών, τομέας τηλεπικοινωνιών και ενέργειας, εμπόριο, επενδύσεις.

A. ΤΟΜΕΑΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Πρόκειται για τον τομέα με το μεγαλύτερο οικονομικό ενδιαφέρον για την Κίνα. Η περίπτωση της Σερβίας αποτελεί και το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Πιο συγκεκριμένα, η γεωπολιτική θέση της Σερβίας (ανάμεσα σε Ελλάδα και Ουγγαρία) εξυπηρετεί τα κινεζικά συμφέροντα για πρόσβαση των προϊόντων τους στην ευρωπαϊκή αγορά με παράλληλο όφελος την παράκαμψη των πολιτικών προστατευτισμού που τελευταία χρησιμοποιεί η ΕΕ. Έτσι, άλλωστε δικαιολογείται και το γεγονός ότι στην Πρωτοβουλία 17+1 η Σερβία διατηρεί το χαρτοφυλάκιο Συνεργασίας Υποδομών Μεταφορών. Εμβληματικό έργο αποτέλεσε η χρηματοδότηση κατασκευής αυτοκινητόδρομου για την ένωση Βελιγραδίου- Μαυροβουνίου από την Exim Bank of China, αλλά και η κατασκευή της Pupin Bridge το 2014 με παρουσία στην πόλη του Βελιγραδίου του κινέζου Προέδρου Li Keqiang. Επιπλέον, με κινεζική δανειοδότηση χτίστηκαν και οι περιφερειακοί δρόμοι του Βελιγραδίου και η οδική ένωση των περιοχών

Sucrin- Obrenovac. Η αξία αυτών των συμφωνιών ξεπερνά τα 5,5 δις. ευρώ εκ των οποίων λιγότερο από 10% είχε εκταμιευθεί μέχρι και το 2019. Επιπλέον, δεν πρόκειται για επενδύσεις ή κάποιο είδος ΣΔΙΤ (τακτική που γενικότερα προωθείται από την ΕΕ) αλλά για κρατικό δανεισμό που αντιπροσωπεύει μεγάλο αναλογικά ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας. Το γεγονός αυτό προκαλεί κίνδυνο εκτόξευσης του δημόσιου χρέους (άρα και τη μη πλήρωσης των κριτηρίων Μάαστριχτ), γεγονός που θέτει σημαντικούς φραγμούς στην ενταξιακή διαδικασία της Σερβίας. (Marciacq, 2019,70-74)

Στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη, η Exim με τον ίδιο τρόπο χρηματοδότησε τα 93 από τα 186 συνολικά χιλιόμετρα για τον αυτοκινητόδρομο Mliniste- Glamocani, αναδεικνύοντας ένα νέο είδος προβλημάτων: οι εργασίες του αυτοκινητόδρομου έχουν ανασταλεί επ' αόριστον κι εξετάζεται η κινεζική εταιρεία που θα αναλάβει την υλοποίησή του. Ο επικρατέστερος υποψήφιος είναι η κινεζική εταιρεία Sinohydro, που μέχρι τώρα έχει κατασκευάσει επιτυχώς τον αυτοκινητόδρομο που ενώνει την Bania Luca- Split της Κροατίας (Levitin & Sanfey, 2016, 3) αλλά και η China Shandong International που έχει επιτυχώς υλοποιήσει την κατασκευή αυτοκινητόδρομου στην Bania Luca- Prijor.

Η περίπτωση του Μαυροβουνίου αποτέλεσε το πιο φιλόδοξο και κοστοβόρο έργο με την κατασκευή αυτοκινητόδρομου από το Bar (λιμάνι του Μαυροβουνίου στην Αδριατική) έως το Boljare (στα σερβικά σύνορα). Η χρηματοδότηση έγινε και πάλι από την Exim κατά 85% (με τις γνωστές διευκολύνσεις όπως περίοδος χάριτος στην αποπληρωμή, χαμηλό επιτόκιο κλπ) και ξεπέρασε τα 810 εκ. ευρώ. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή οι επικριτές του έργου κάνουν λόγο για ανεπαρκή οικονομική ανάλυση²⁵ και ανάλυση επιπτώσεων²⁶. Κυβερνητικοί παράγοντες τόνισαν την ανάγκη ενοποίησης βορρά-νότου και προσπάθησαν να παρακάμψουν αυτές τις ανησυχίες μια και το έργο θεωρείται ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη και βιωσιμότητα της χώρας.

Η περίπτωση της Β. Μακεδονίας εντάσσεται στο ίδιο πλαίσιο. Η κατασκευή των αυτοκινητόδρομων Kicevo- Ohrid και Miladinovci- Strip, ανελήφθησαν και χρηματοδοτήθηκαν πάλι από την Sinohydro και την Exim αντίστοιχα. Όμως, δημιουργήθηκαν πολλές καθυστερήσεις και παρατυπίες (με απευθείας αναθέσεις και υπαινιγμούς για

²⁵ τονίζουν ότι μαζί με το τμήμα Smokovac- Matesevo το συνολικό έργο θα ξεπεράσει το 1,7 δις. ευρώ

²⁶ ιδίως των περιβαλλοντικών συνεπειών στον ποταμό Tara

δωροδοκίες) σε σχέση με τις αρχικές συμβάσεις. Αν και το έργο έχει τυπικά ολοκληρωθεί από το 2019, οι υπαινιγμοί για δωροδοκίες, αλλά και η αμέλεια για τις τεχνικές δυσκολίες του φανερώνουν πως πρόκειται για μια εγκαταλελειμμένη κατασκευή που δε θα αποφέρει αντίστοιχο οικονομικό όφελος (Marović, 2019, 154-155/ Nechev & Nikolovski 2019, 140-141). Στα έργα υποδομής από κινεζικές εταιρείες εντάσσεται η κατασκευή νέων τμημάτων του metro στο Βελιγράδι και ο εξοπλισμός με περισσότερες από 1.000 κάμερες σε ολόκληρη την πόλη από τη Huawei (στα πλαίσια του προγράμματος «ασφάλεια στις πόλεις»).

Η Αλβανία ως περίπτωση μας ανάγει στην τεχνογνωσία των κινεζικών εταιριών στην κατασκευή αεροδρομίων και λιμανιών. Η China Everbridge και η Friedman Pacific Asset Management, ανέλαβαν την ανακατασκευή κι εκσυγχρονισμό του αεροδρομίου των Τιράνων αυξάνοντας σημαντικά τον αριθμό των επιβατών που μπορεί να εξυπηρετήσει (Abazi, 2017, 171-173) και στο λιμάνι Shengjin τον εκσυγχρονισμό της μαρίνας σκαφών, ώστε σήμερα να αγγίζει τη δυνατότητα φιλοξενίας 200 σκαφών. Η κινεζική αεροπορική εταιρεία Hainan Airlines συνέδεσε με απευθείας πτήση τη γραμμή Πεκίνο- Βελιγράδι και τη σχεδιάζει σύνδεση για Πεκίνο- Σεράγεβο.

Στον τομέα των σιδηροδρομικών γραμμών και πάλι πρωτοστατεί η Σερβία, με το εμβληματικό έργο για την ένωση Βελιγραδίου- Βουδαπέστης. Η χρηματοδότηση του έργου γίνεται από την Exim, ενώ τα δύο από τα τρία τμήματα του έργου έχουν αναλάβει κινεζικές εταιρείες και το τρίτο η ρωσική Russian Railways. (Pavlicevic, 2014, 6-12). Και στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για αδιαφάνεια και παρεκκλίσεις από τις αρχές δημοσίων συμβάσεων, αλλά ταυτόχρονα επιβεβαιώνεται ότι με την κατασκευή τμήματος του Corridor XI, η κινεζική παρουσία στην περιοχή στοχεύει στη διευκόλυνση της υλοποίησης του BRI.

B. ΤΟΜΕΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Και στον τομέα αυτό πρωτοστατούν οι κινεζικές επενδύσεις στη Σερβία, αλλά και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Συγκεκριμένα, η Exim παρείχε περισσότερα από 700 εκ. ευρώ για την ανάπτυξη κι εκσυγχρονισμό της εταιρείας Kostolac, ώστε να αυξηθεί η εγχώρια σερβική παραγωγή ενέργειας κατά 20%. Η κινεζική Dongfang Electric Corporation κατασκεύασε θερμοηλεκτρικό σταθμό στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη με δυναμικότητα 300 MW και χρηματοδότηση από την China Development Bank που ξεπερνά τα 550 εκ. ευρώ. Επίσης, κατασκευάστηκε το 2016 στο Stanari και το 2014 στην Tuzla θερμοηλεκτρικός σταθμός από τον όμιλο Gezhouba με χρηματοδότηση από την Exim και Elektroprivreda κατά 85% και 15% αντίστοιχα. Ανάλογος σταθμός

κατασκευάστηκε και στο Banovici από τη Βιομηχανική και Εμπορική Τράπεζα της Κίνας. Χαρακτηριστική ακόμη είναι και η εξαγορά από την Canadian Petroleum Bankers της κινεζικής Geo-Jade για την εξαγορά των δικαιωμάτων εύρεσης κι εκμετάλλευσης πετρελαίου στην περιοχή της Αλβανίας (Huskic 2017, 98-101).

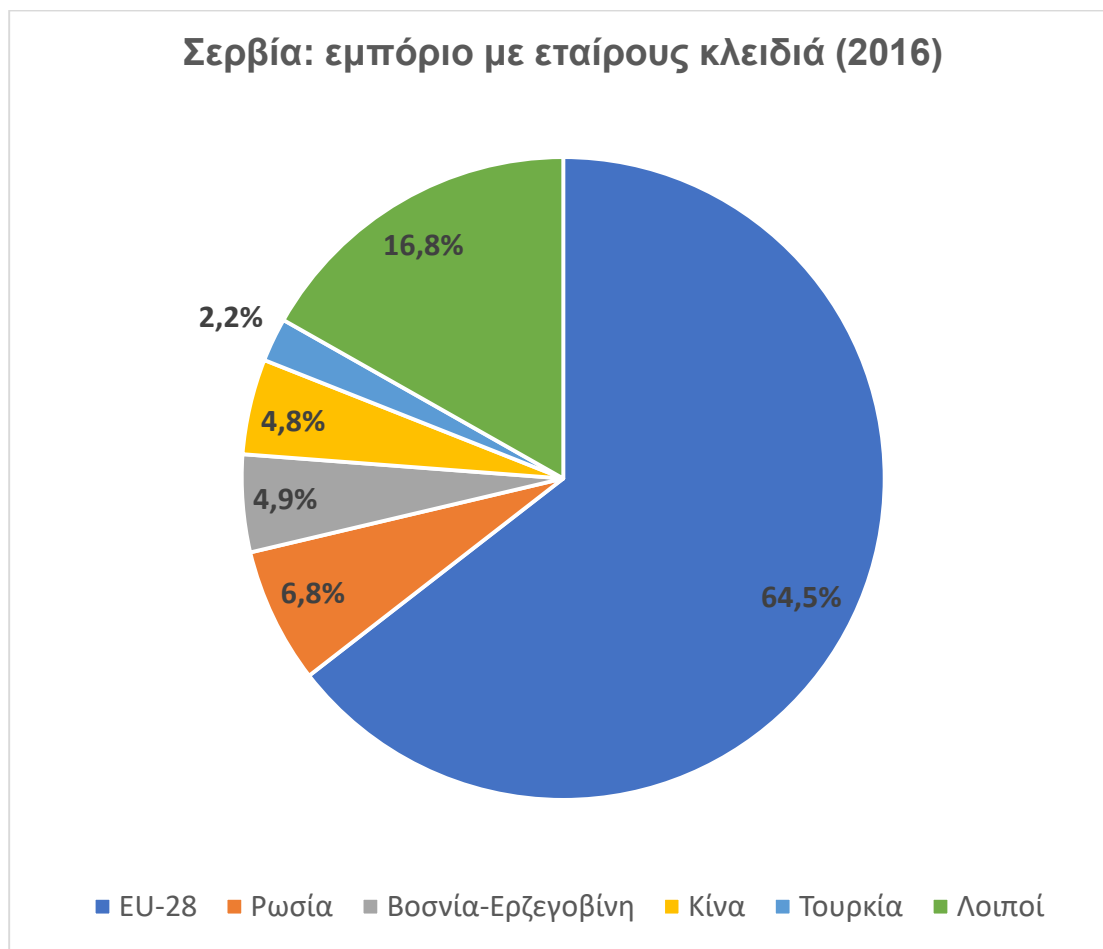
Από την πλευρά των επικριτών έχει τονιστεί ότι δεν πληρούνται οι στοχεύσεις της ΕΕ για την πράσινη ανάπτυξη και την καθαρή και φιλική προς το περιβάλλον μετάβαση της οικονομίας των WB6. Η περίπτωση της Kostolac αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα: η κινεζική εταιρεία που ανέλαβε τον εκσυγχρονισμό της ταυτόχρονα την προμηθεύει με μηχανολογικό εξοπλισμό που χρησιμεύει για καύση άνθρακα. Όμως, ο σταθμός έχει κατηγορηθεί (από τη Γραμματεία Ενεργειακής Κοινότητας της ΕΕ) για επικίνδυνη μόλυνση του περιβάλλοντος και για απουσία εφαρμογής κάθε όρου περιβαλλοντικής λειτουργίας και κυρίως για παραβίαση της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων. Τέτοιες περιπτώσεις απομακρύνουν τα WB6 από την προσχώρησή τους στην ΕΕ και τη θετική τους αξιολόγηση από το Συμβούλιο.

Γ. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ

Αρχικά, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τόσο σε επίπεδο εμπορίου όσο και ΑΞΕ ο κύριος εταίρος των WB6 παραμένει η ΕΕ, αφήνοντας κατά πολύ πίσω όλους τους υπόλοιπους «εξωτερικούς δρώντες», ανάμεσα στους οποίους και την Κίνα. Δεν μπορεί να παραγνωριστεί όμως η συνεχώς αυξανόμενη επιρροή της.

Πιο συγκεκριμένα, στο επίπεδο των επενδύσεων εντάσσεται η εξαγορά του προβληματικού χαλυβουργείου στο Smederevo έναντι 46 εκατομμυρίων ευρώ με τη δέσμευση και διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας των 5050 εργαζομένων, αλλά και να εκσυγχρονιστεί η επιχείρηση με επενδύσεις 300 εκατομμυρίων ευρώ, ώστε να καταστεί ξανά κερδοφόρα. Η επένδυση Shandong Linglong στην πράσινη και κυκλική οικονομία με χρησιμοποίηση υποπροϊόντων από εταιρείες ελαστικών στο Zrenjanin και η κατασκευή βιομηχανικού πάρκου στην Borca, αποτελούν χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιων επενδύσεων στη Σερβία.

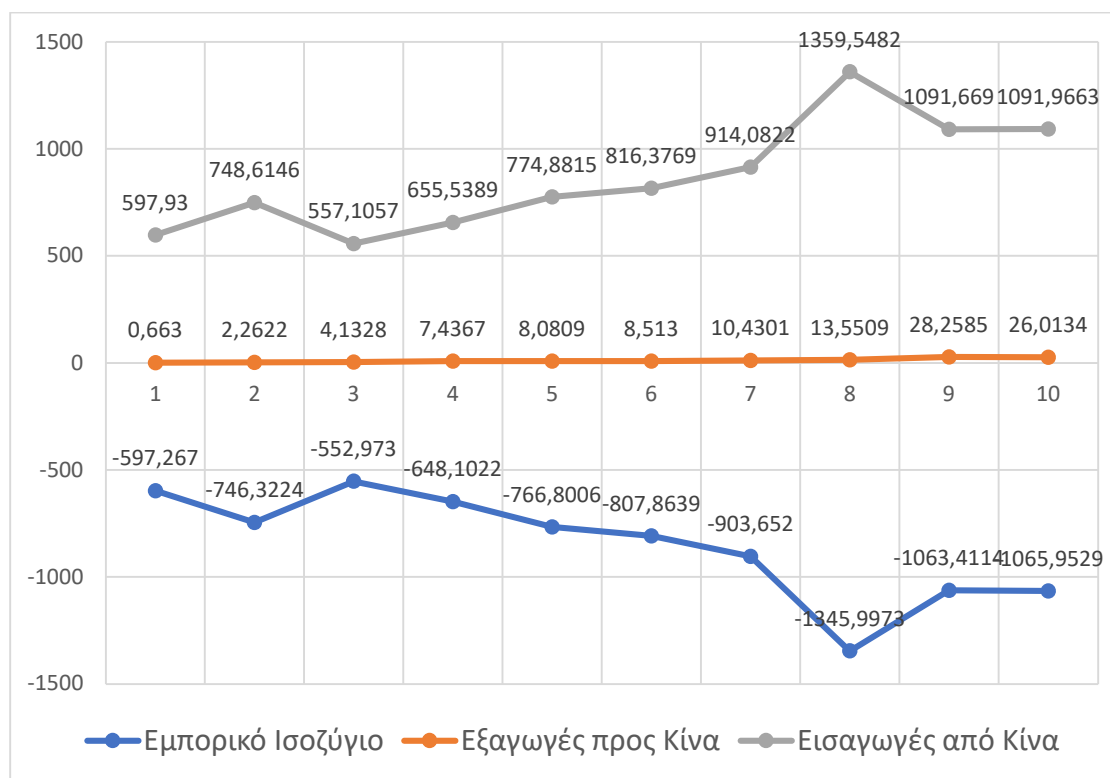
Πίνακας 4: Εμπόριο Σερβίας

Πηγή: Bieber & Tzifakis, 2020,69

Στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη είναι αισθητή η παρουσία κινεζικών επιχειρήσεων και ιδίως της Huawei στη Δημοκρατία της Serpska. Στην περιοχή του Μαυροβουνίου οι κινεζικές επενδύσεις κατέχουν την τέταρτη θέση με τον υψηλότερο κύκλο εργασιών από το εμπόριο και η ίδια η εγχώρια αγορά δείχνει να προτιμά τα φθηνά κινεζικά προϊόντα υψηλής τεχνολογίας.

Πίνακας 5: Εμπορικές σχέσεις Κίνας - Βοσνίας

Πηγή: Bieber & Tzifakis, 2020, 87

Για την Αλβανία, η Κίνα αποτελεί σημαντικό εμπορικό και επενδυτικό εταίρο. Η Αλβανία εξάγει κυρίως γεωργικά προϊόντα και μεταλλεύματα, ενώ εισάγει κυρίως γεωργικά μηχανήματα και τεχνολογία με 150 κινεζικές εταιρείες να δραστηριοποιούνται στη χώρα ιδίως σε εξορυκτικές και κατασκευαστικές εργασίες, επειδή προσφέρεται φθηνό και πειθαρχημένο εργατικό δυναμικό²⁷.

Στη Β. Μακεδονία επίσης, έχει αυξηθεί ο όγκος των κινεζικών επενδύσεων από 200.000 δολάρια το 2009 σε 2,11 εκ. δολάρια το 2014 και η Κίνα παραμένει 3^{ος} εμπορικός εταίρος κάνοντας εξαγωγές κυρίως σε μηχανήματα, ηλεκτρονικά και κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Αντίθετα, σε μικρό και αμελητέο επίπεδο είναι οι εμπορικές σχέσεις του Κοσόβου με την

²⁷ αν και υπάρχουν καταγγελίες ότι δεν πληρούνται οι όροι υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων

Κίνα²⁸ γεγονός που αποδεικνύει ότι η οικονομική διπλωματία και η εμπορική πολιτική συχνά αποτελούν εργαλεία της εξωτερικής πολιτικής.

Πίνακας 6: Εμπόριο αγαθών Κίνας -WB6

<i>Country</i>	<i>Main Chinese exports (2014)</i>	<i>Main Balkan exports (2014)</i>
Albania	Machines & Electronics (27%), Textiles (17%), Metals & Metal Products (13%)	Chromium Ore (79%), Copper Ore (11%)
Bosnia and Erzegovina	Machines & Electronics (46%), Metals & Metal Products (13%)	Textiles (31%), Wood Products (29%), Footwear & Headwear (13%)
North Macedonia	Machines & Electronics (49%), Textiles (15%)	Ferroalloys (83%)
Montenegro	Machines & Electronics (42%), Textiles (14%)	Precious Metal Ore (63%), Zinc Ore (17%), Lead Ore (15%)
Serbia	Machines & Electronics (45%)	Iron Ore (39%), Lead Ore (10%)

Πηγή: Bieber & Tzifakis, 2020, 215

Πίνακας 7: Κινεζικές επενδύσεις στα WB6

<i>OFDI Destination</i>	<i>2009</i>	<i>2015</i>	<i>Increase 2009-15 (%)</i>
Albania	4.4	7.0	60
Bosnia and Erzegovina	5.9	7.8	31
North Macedonia	0.2	2.1	955
Montenegro	0.3	0.3	0
Serbia	2.7	49.8	1,758
Total	13.5	67	396

Πηγή: Bieber & Tzifakis, 2020, 215

²⁸ Η Κίνα δεν αναγνωρίζει την ανεξαρτησία του Κοσόβου. Αντίθετα, θεωρεί αποσχιστική τη διάθεση του Κοσσυφοπεδίου, γεγονός που δεν της επιτρέπει την αναγνώρισή του τόσο εξαιτίας της πολιτικής της «Μιας και Ενιαίας Κίνας» που προωθεί, όσο και εξαιτίας της ανησυχίας που της προκαλεί η αποσχιστική διάθεση των Ουιγούρων μουσουλμάνων στις ανατολικές της επαρχίες. Το γεγονός αυτό μάλιστα δικαιολογεί και την αιτία των στενότερων σχέσεων με τη Σερβία, που αποτελεί και τον αποδέκτη των περισσότερων κινεζικών επενδύσεων

Δ. ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ

Σημαντική φαίνεται να είναι και η δραστηριοποίηση της Κίνας σε τουριστικό, πολιτιστικό κι επικοινωνιακό επίπεδο με τις χώρες WB6, γεγονός που τελικά συνεπάγεται και την προώθηση και σταθεροποίηση των κινεζικών συμφερόντων στην περιοχή. Σε πολλά κράτη των WB6 έχει καταργηθεί η διαδικασία θεωρήσεων visa με αποτέλεσμα να έχει αυξηθεί κατακόρυφα η προσέλευση κινέζων τουριστών. Χαρακτηριστικά, αυτό έχει συμβεί σε Βοσνία- Ερζεγοβίνη ήδη από το 2018 και αναμένεται να συμβεί το συντομότερο σε Αλβανία και Μαυροβούνιο.

Επίσης, σημαντική είναι η διείσδυση των κινεζικών κεφαλαίων στο χώρο των ΜΜΕ και της πληροφόρησης, ως ευρύτερο μέσο προώθησης της κινεζικής παρουσίας στα WB6, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα και πάλι την περίπτωση της Βοσνίας- Ερζεγοβίνης. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι τα ΜΜΕ αναφέρονται σε κομματικές στοχεύσεις, μια και τα κινεζικά κεφάλαια προσπαθούν να διατηρήσουν αποστάσεις από την παραχώδη πολιτική ζωή των WB6, πραγματώνοντας την αρχή της μη ανάμειξης.

Η ισχυρή διείσδυση της Κίνας αποδεικνύεται και από την προσπάθεια προώθησης της πολιτιστικής, τεχνολογικής και εκπαιδευτικής συνεργασίας, τόσο μέσα από τη δράση των Ινστιτούτων Κομφούκιος όσο και μέσα από τη διάδοση του Κινεζικού πολιτισμού. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί η Αλβανία, που χρησιμοποιεί την κινεζική γλώσσα ως δεύτερη διδασκόμενη γλώσσα στα σχολεία και η Βοσνία- Ερζεγοβίνη που διατηρεί Ινστιτούτα εκμάθησης της κινεζικής σε πολλές πόλεις.

3.3. Η επίδραση της κινεζικής οικονομικής διείσδυσης στην ενταξιακή πορεία των WB6

Τα Δ. Βαλκάνια αποτελούν μια «ευαίσθητη περιοχή» που συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές στη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα. Για το λόγο αυτό, άλλοι μελετητές τη χαρακτηρίζουν ως «μαλακό υπογάστριο» της ΕΕ κι άλλοι ως «νότια περιφέρειά της». Ωστόσο, ένα είναι βέβαιο: τα Δ. Βαλκάνια περικλείονται γεωγραφικά από κράτη μέλη της ΕΕ και από αυτά άλλα έχουν προχωρήσει περισσότερο (Σερβία, Μαυροβούνιο, Αλβανία) κι άλλα λιγότερο (Κόσοβο, Βοσνία- Ερζεγοβίνη) στην ενταξιακή τους διαδικασία. Η αυξανόμενη παρουσία και διείσδυση της Κίνας στην περιοχή έχει επαναφέρει στις προτεραιότητες της ΕΕ το θέμα της ενταξιακής διαδικασίας των WB6 μετά από αρκετά χρόνια «αδράνειας» που μεσολάβησαν (Bieber & Tzifakis 2019, 5-23).

Η Κίνα, ωστόσο διαφοροποιεί τη στάση της από άλλους εξωτερικούς δρώντες στην περιοχή και δε θέτει ζητήματα ασφάλειας ή αποσταθεροποίησης στην περιοχή. (Vangeli 2017, 215-222) Αντίθετα, πρωτεύων στόχος της είναι η επιτυχής ολοκλήρωση του BRI, που θα της εξασφαλίσει και την θέση που της αναλογεί στη διεθνή σκηνή. Το πιο λογικό συνεπώς είναι να επιθυμεί τη σταθερότητα στην περιοχή, ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο τα συμφέροντά της. Επιθυμεί συνεπώς, την πολιτική σταθερότητα και την οικονομική ανάπτυξη των WB6 που προκύπτει από την πλήρη συμμετοχή τους στην ενιαία αγορά.

Από την άλλη πλευρά, οι κυβερνήσεις των WB6 γνωρίζουν και κατανοούν συνειδητά την αναπτυξιακή τους υστέρηση, αλλά και την αδυναμία των οικονομιών τους λόγω σημαντικών διαρθρωτικών προβλημάτων να εξοικονομήσουν τους πόρους (ίδιους ή από τις διεθνείς χρηματαγορές) για την δημιουργία υποδομών. Εύκολα συνεπώς στρέφονται προς την πρόθυμη Κίνα που παρέχει χαμηλότοκα και μακροπρόθεσμα δάνεια, έναντι των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων που απαιτούν συχνά επώδυνες και με πολιτικό κόστος μεταρρυθμίσεις (Dzankic et al, 2018, 87-100).

Οι κυβερνήσεις των WB6 νιώθοντας ότι πάσχουν από ενωσιακή παραμέληση κι αδιαφορία ήταν αναμενόμενο να στραφούν στις κινεζικές χρηματοδοτήσεις ως απόδειξη προς την ΕΕ ότι υπάρχουν κι άλλοι εναλλακτικοί δρόμοι για την οικονομική τους ανάπτυξη. Η προτίμηση των WB6 προς τις κινεζικές επενδύσεις θα μπορούσε να θεωρηθεί και «μοχλός πίεσης» για την επίτευξη και ολοκλήρωση των διαδικασιών ένταξής τους στην ΕΕ.

Αντίθετα, κατηγορούν την ΕΕ για τις αυστηρές και άδικες αξιολογήσεις της, για την παρατεταμένη αδράνειά της, αλλά και το περίπλοκο νομικό και διοικητικό σύστημα που προωθεί μέσω των μεταρρυθμίσεων που απαιτεί. Από την πλευρά της η ΕΕ θα μπορούσε να κατανοήσει πως οι μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται χρειάζονται όχι μονάχα πολιτική βούληση για να θεσπιστούν, αλλά κυρίως χρόνο για να αφομοιωθούν από τους λαούς που θα τις εφαρμόσουν, ώστε να κατανοήσουν τα θετικά αποτελέσματα από την εφαρμογή τους (Bonomi & Uvalic, 2016, 207-236).

Όσον αφορά την υλοποίηση του BRI η ΕΕ θα μπορούσε να ωφεληθεί σημαντικά. Σε πρώτο επίπεδο, το BRI θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στην προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων ΕΕ- υπόλοιπου κόσμου, ιδίως στην περιοχή της Ευρασίας που αναφέρεται ο Διάδρομος VI του BRI²⁹. Ακόμη, πολλές εμπλεκόμενες χώρες του BRI (ιδίως στην Κ. Ασία) ενδέχεται να γίνουν ελκυστικές στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις τόσο ως αγορές όσο και ως προμηθευτές πρώτων υλών, (Felbermayr & Sandkamp 2020, 20-22). Οι επικριτές της άποψης αυτής, τονίζουν την αυξανόμενη πίεση που ασκείται από την κινεζική πλευρά για FTAs (Free Trade Agreements) και που θα μπορούσε ακόμη και να εξαφανίσει αυτά τα πιθανά κέρδη για την ΕΕ (INTA 2020, 48).

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύθηκε το οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στα κράτη WB6 και ιδίως οι επιδράσεις αυτής της οικονομικής αλληλεπίδρασης στην ενταξιακή τους διαδικασία στην ΕΕ.

²⁹ Αλλά και στους Διαδρόμους VIII, IX, XI που αναφέρονται στα έργα υποδομής των WB6.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στην ενότητα αυτή συνεξετάζονται οι τέσσερις δρώντες: ΕΕ-Κίνα-Ελλάδα-WB6, ώστε να διαφανούν όλα τα σημεία τριβής που ανακύπτουν αλλά και τα σημεία συγκλίσεων στα οποία θα πρέπει να βασιστούν ώστε θεμελιωθούν στέρεες ισορροπίες που θα εξασφαλίζουν ένα μοντέλο win-win συνεργασίας. Το παρόν κεφάλαιο συμπυκνώνει τα συμπεράσματα των προηγούμενων και καταλήγει στη βασική διαπίστωση που τονίστηκε στην εισαγωγή: Η σχέση ΕΕ-Κίνας έχει ταυτόχρονα θετικό και αρνητικό πρόσημο. Οι ανησυχίες που προκύπτουν από την αυξανόμενη κινεζική επιρροή σε κράτη της ευρωπαϊκής περιφέρειας είναι αποτέλεσμα της ενωσιακής «παραμέλησης» που παρέχει ελεύθερο πεδίο δράσης για τις κινεζικές επενδύσεις.

Κίνα και ΕΕ, ως εταίροι αναγνωρίζουν την οικονομική τους αλληλεξάρτηση, όπως και το γεγονός ότι τα οράματά τους είναι διαφορετικά. Για αυτόν ακριβώς το λόγο πρυτανεύει η λογική του βέλτιστου επιχειρήματος και των αμοιβαίων συμβιβασμών: η οικονομική αλληλεξάρτηση είναι τόσο μεγάλη που και οι δύο εταίροι θα είναι χαμένοι αν οι οικονομικές σχέσεις διακοπούν ή διαταραχθούν έντονα.

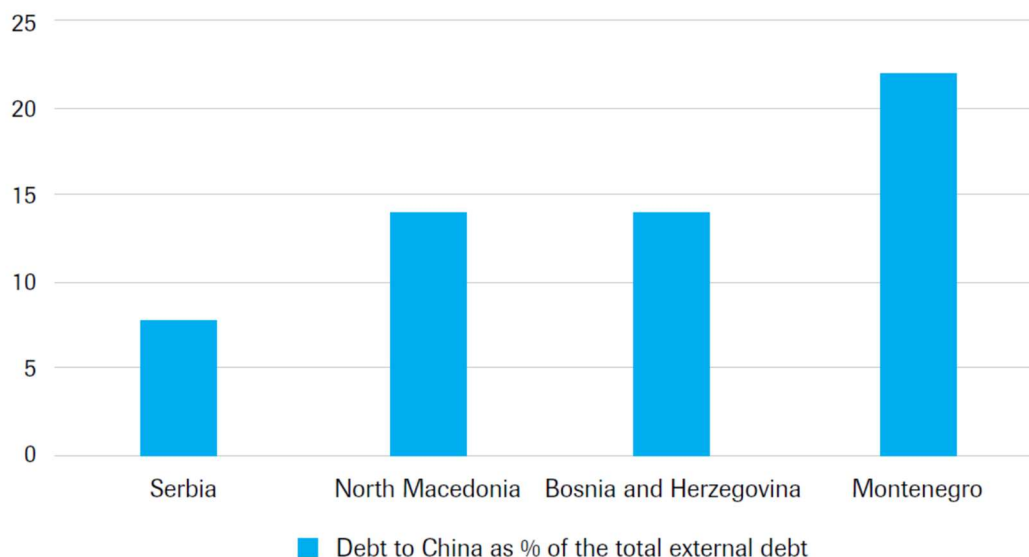
Η ΕΕ από την πλευρά της προσπαθεί να εντάξει ολοκληρωτικά την Κίνα στη διεθνή κοινότητα και η Κίνα από τη δική της οπτική έχει θέσει ως προτεραιότητα την υλοποίηση του BRI, που θα την καταστήσει υπολογίσιμη δύναμη παγκοσμίως έως το 2050. Επιπλέον, η Κίνα προσπαθεί να αποφύγει κάθε είδους προστριβή στη μεταξύ τους εταιρική σχέση, εξαιτίας του μεγέθους των οικονομικών συμφερόντων που συνεπάγεται η πρόσβασή της σε μια τόσο μεγάλη αγορά. Οι διαφορές των δύο εταίρων και η αδυναμία τους να συντάξουν ένα σαφές πλαίσιο που να διέπει τις οικονομικές τους σχέσεις φανερώνει το χάσμα που διέπει τα διαφορετικά πολιτικά τους συστήματα, αλλά και τα διαφορετικά μοντέλα ανάπτυξης που επιθυμούν να εφαρμόσουν. Αυτό που πρακτικά συμβαίνει είναι να βαθαίνουν την εταιρική τους σχέση στα σημεία κοινού ενδιαφέροντος, ενώ στα υπόλοιπα να παραμένουν στη διαπίστωση ότι «συμφωνούμε πως διαφωνούμε».

Οι διαφορές όμως γίνονται ακόμη εντονότερες σε θέματα παγκόσμιας διακυβέρνησης, διεθνούς δικαιοταξίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών κι αποτελούν

τροχοπέδη για τη θέσπιση ενός συμπαγούς πλαισίου πολιτικής που να εξασφαλίζει ισάζια και τους δύο εταίρους (Scott, 2007, 23-60).

Για την ΕΕ η Κίνα αποτελεί ταυτόχρονα έναν σημαντικό οικονομικό εταίρο αλλά κι ένα σημαντικό ανταγωνιστή. Αθέμιτες πρακτικές εμπορίου, μέτρα προστατευτισμού και διαρκώς αυξανόμενη ροή κινεζικών επενδύσεων στην ευρωπαϊκή περιφέρεια (ιδίως σε στρατηγικής σημασίας τομείς ή στην προηγμένη τεχνολογία) προκαλούν ανησυχία στους ευρωπαϊκούς κύκλους που χαρακτηρίζουν την Κίνα ως απειλή και κάνουν λόγο για την πιθανή διάσπαση της συνοχής της (Μπλαβούκος Σ. 2013, 90-115). Στα ίδια πλαίσια η Πρωτοβουλία 17+1 που απαρτίζεται από κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά και υποψήφια προς ένταξη αντιμετωπίζεται ως ένα είδος China Lobby, που λειτουργεί με σκοπό να προωθήσει τα κινεζικά συμφέροντα (όχι μόνο οικονομικά, αλλά και πολιτικά ή διεθνή). Οι Βρυξέλλες τονίζουν την πιθανότητα να εξαγοράζεται και πολιτική επιρροή από την πλευρά της Κίνας κάθε φορά που πρόκειται να προβεί σε μια επένδυση μεγάλης κλίμακας.

Πίνακας 8: Δημόσιο χρέος των WB6 προς την Κίνα

Πηγή: Clingendael report, 2020, 16

Επισημαίνουν επιπλέον, τον κίνδυνο εκτίναξης του δημόσιου χρέους από τα χαμηλότοκα κι ευνοϊκά δάνεια που αφειδώς παρέχει η Κίνα, αλλά επισημαίνουν και τη φθοροποιό δύναμη που ασκεί για τις αρχές του κράτους δικαίου με τις μεθόδους που χρησιμοποιεί και που δεν

συνάδουν με τα πρότυπα της ενωσιακής δικαιοταξίας (πχ καταπάτηση αρχών υγιούς ανταγωνισμού και κρούσματα διαφθοράς).

Η ΕΕ από την πλευρά της είναι ανάγκη, να ενισχύσει την ενιαία φωνή της απέναντι στην Κίνα μέσα από την ομόφωνη στάση όλων των κρατών μελών της και να προασπίσει ταυτόχρονα τις αξίες αλλά και τα οικονομικά συμφέροντα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, τόσο στην δική της αγορά, όσο και στις αγορές τρίτων χωρών. Το γεγονός αυτό πρακτικά συνεπάγεται ότι θα πρέπει να δει τη σχέση της με την Κίνα διαφοροποιημένα από την τριγωνική σχέση ΕΕ- ΗΠΑ- Κίνα που έχει δημιουργηθεί.(Clingendael Peropt, 2019, 56-58) και να προωθήσει ένα win – win μοντέλο συνεργασίας με την Κίνα. Επίσης, αναδεικνύει ένα νέο προβληματισμό: κατά πόσο ως τομέας πολιτικής μπορεί να κοινοτικοποιηθεί και τα κράτη μέλη να εκχωρήσουν την αρμοδιότητα στην Ένωση. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε από τα κράτη μέλη να επιδείξουν έμπρακτα ότι έχουν ενστερνιστεί την έννοια της κοινής ευρωπαϊκής πορείας και να απομακρυνθούν από ανεξάρτητες εθνικές προσεγγίσεις.

Ακόμη, στους τομείς φυσικής εμπλοκής ΕΕ-Κίνας (πχ κλιματική αλλαγή- διεθνές εμπόριο) είναι ανάγκη να καλλιεργηθεί γόνιμο κλίμα και να καταπολεμηθεί η αμφίπλευρη καχυποψία που υπάρχει, ώστε να εξασφαλιστούν αμοιβαία οφέλη μέσα από την εφαρμογή του λειτουργικού συστήματος των διαφόρων Διεθνών Οργανισμών (πχ ΟΗΕ, ΠΟΕ).

Από την πλευρά της η Κίνα, οφείλει να συνεχίσει την πορεία των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που είναι αναγκαία για να κερδίσει το χαρακτηρισμό «οικονομία της αγοράς». Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλίσει σε κάθε εταίρο της και ιδίως στην ΕΕ ότι δεν εφαρμόζει αθέμιτες ανταγωνιστικές πρακτικές, τόσο στην ευρωπαϊκή αγορά όσο και σε τρίτες χώρες.(INTA Committee 2020, 68-69). Το ίδιο ισχύει και σε περιφερειακό επίπεδο και ιδίως στη Βαλκανική Χερσόνησο που μας αφορά στην παρούσα εργασία.

Από την πλευρά τους οι χώρες των WB6 πάσχουν σημαντικά από υστέρηση υποδομών που θα τους βοηθούσε και στην αναγκαία οικονομική τους ανάπτυξη. (Bieber & Tzifakis, 2019, 21-23). Όμως οι πολιτικές ανακατατάξεις που προέκυψαν από τη διάλυση της τέως Γιουγκοσλαβίας κατέστησαν την περιοχή εύαλωτη σε επεμβάσεις πολλών μη Ευρωπαίων δρώντων, ανάμεσα στους οποίους και την Κίνα. Ωστόσο, η περιοχή αποτελεί γεωγραφικά μια ευρωπαϊκή περιφέρεια με ισχυρές ιστορικές, πολιτιστικές κι εθνολογικές κοινές βάσεις με την ΕΕ, ενώ η Ένωση αποτελεί τον ισχυρότερο οικονομικό εταίρο των WB6. Ακόμη κι αν η διείσδυση της Κίνας έχει αποκλειστικά οικονομικό χαρακτήρα στην περιοχή από πολλούς

ευρωπαϊκούς κύκλους χαρακτηρίζεται ως μια « μαύρη τρύπα» για την ασφάλεια της Ευρώπης, αλλά και για την πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Bonomi & Uvalic 2020, 36-57).

Πράγματι, οι ενταξιακές διαδικασίες των WB6 έχουν ξεκινήσει εδώ κι αρκετά χρόνια ωστόσο, τα αποτελέσματα είναι αμελητέα (με εξαίρεση την περίπτωση της Κροατίας). Τα μεγάλα κι επιτακτικά προβλήματα που αντιμετώπισε η ΕΕ (οικονομική ύφεση-Brexit- μεταναστευτικό-προσφυγικό κλπ) την ανάγκασαν να στρέψει την προσοχή της στην άμεση επίλυσή τους και συνεπώς η προοπτική ένταξης των WB6 βρέθηκε στα τελευταία θέματα ενδιαφέροντος της ευρωπαϊκής ατζέντας. Το κενό αυτό εκμεταλλεύθηκε η Κίνα με στόχο να προβεί σε μεγάλης κλίμακας επενδύσεις, ώστε να υλοποιήσει τη διασύνδεση της Ευρασίας για την πραγμάτωση του BRI, αλλά και την πρόσβαση των κινεζικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά. Για το λόγο αυτό χρησιμοποίησε την Πρωτοβουλία 17+1 που λειτουργεί ως μορφή περιφερειακής συγκρότησης της Κίνας στα πλαίσια της ΕΕ (Vangelis, 2020, 214-218). Θα μπορούσε συνεπώς να καταλήξει κανείς πως η Κίνα εμφανίζεται εκεί που η Ένωση αφήνει κενό διεύθυνσης λόγω αμέλειας ή άλλων προτεραιοτήτων.

Οι κυβερνήσεις των WB6 από την πλευρά τους, αντιλαμβανόμενες ως παραμέληση τις χρονοβόρες ενταξιακές διαδικασίες, έστρεψαν το ενδιαφέρον τους προς την Κίνα ως νέο πολύτιμο οικονομικό εταίρο θέλοντας να την χρησιμοποιήσουν ως «μοχλό πίεσης» απέναντι στην ΕΕ (Bieber & Tzifakis, 2020, 254-256). Στη σχέση ΕΕ και WB6 αλληλοκατηγορίες εμφανίζονται και από τις δύο πλευρές. Η ΕΕ τονίζει την αδιαφορία των κρατών αυτών να προβούν σε μεγάλης κλίμακας μεταρρυθμίσεις, ώστε να πληρούν τα ουσιαστικά κριτήρια της ένταξης δίνοντας έμφαση στις περιπτώσεις παραβίασης των αρχών του κράτους δικαίου και στον κίνδυνο εκτίναξης του δημόσιου χρέους. Η εμπλοκή μάλιστα κινεζικών επενδύσεων σε σκάνδαλα διαφθοράς (περίπτωση Β. Μακεδονίας) χρησιμοποιείται ως απόδειξη από τους ευρωπαϊκούς κύκλους πως οι μεταρρυθμίσεις στο κράτος δικαίου, στην οργάνωση της γραφειοκρατίας και στην εφαρμογή του δικαιοδοτικού συστήματος της ΕΕ δεν έχουν προχωρήσει αρκετά. Από την πλευρά των WB6 γίνεται λόγος για νομική πολυπλοκότητα, για ελλιπές ενδιαφέρον από την πλευρά της ΕΕ, αλλά και για χρηματοδοτική παραμέληση.

Στο σημείο ακριβώς αυτό αναδεικνύεται και ο πιθανός νέος ρόλος της Ελλάδας. Μετά τα χρόνια «εσωστρέφειας» που σήμανε η δημοσιονομική κρίση οι σχέσεις της Ελλάδας με τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη θα μπορούσαν εκ νέου να ενδυναμωθούν. Η Ελλάδα πάντα υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της ενταξιακής προοπτικής των Βαλκανικών κρατών. Αυτό που τώρα

καλείται να πράξει είναι ένας νέος πολυδιάστατος ρόλος που μέσα από την περιφερειακή συνεργασία, να εξασφαλίζει την προώθηση των ενωσιακών συμφερόντων, αλλά και την αναβάθμιση του ρόλου της ως παράγοντας σταθερότητας κι ευημερίας στην περιοχή.

Πιο συγκεκριμένα, σε σχέση με τις κινεζικές επενδύσεις είναι ανάγκη να αποτελέσει το παράδειγμα προς μίμηση απέναντι στα Βαλκανικά κράτη αλλά και την Κίνα. Η σωρεία MoUs που υπεγράφησαν το Δεκέμβριο 2019 με την Κίνα, αποδεικνύουν πως η χώρα μπορεί να δεχθεί τις κινεζικές επενδύσεις και ταυτόχρονα να μένει συνεπής στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την ένταξή της στην ΕΕ. Απέναντι μάλιστα στην Κίνα, θα μπορούσε να αποτελέσει το πιο επιτυχημένο παράδειγμα επενδύσεων που της παρέχει συμμόρφωση με τα ενωσιακά πρότυπα και το δικαιοδοτικό της σύστημα, άρα και το ασφαλές άνοιγμα στην ευρωπαϊκή αγορά.

Όσον αφορά πάλι τα WB6 η Ελλάδα θα μπορούσε εκ νέου να αποτελέσει τον Πρεσβευτή για την προώθηση των ενταξιακών διαδικασιών, αλλά και ταυτόχρονα να κινητοποιήσει τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ για την αναζωογόνηση της Ατζέντας της Θεσσαλονίκης, που σχετίζεται με τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό των Βαλκανίων. Από το 2003 και τη Διάσκεψη Κορυφής των Δ. Βαλκανίων, ακρογωνιαίος λίθος της εξωτερικής της πολιτικής υπήρξε η επίλυση των διμερών της διαφορών με τα WB6. Τώρα οι συνθήκες προβάλλουν επιτακτικά να αποκτήσει ένα νέο ρόλο: να ενισχύσει τη συνδεσιμότητα των WB6, τόσο εσωτερικά όσο και με την ΕΕ. Η Ελλάδα είναι προτιμότερο να σταθεί πρωτοπόρος στη σύγκλιση διαπραγματεύσεων ως ομότιμος εταίρος όλων των πλευρών (ΕΕ-WB6) προβάλλοντας την εικόνα πως αποτελεί επιτυχημένο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης αλλά και πυλώνα σταθερότητας στην περιοχή και να μη χάσει την ευκαιρία της στενότερης περιφερειακής συνεργασία με τους βόρειους γείτονές της.

Ωστόσο, οι οικονομικές σχέσεις από μόνες τους δε θεμελιώνουν και εταιρικές σχέσεις. Αποτελούν μια αναγκαία συνθήκη αλλά όχι επαρκή. Επαρκής συνθήκη στην περίπτωση αυτή είναι η απαραίτητη πολιτική βούληση που χρειάζεται για την οικοδόμηση επιτυχημένων μοντέλων αμοιβαίας συνεργασίας και κοινών ωφελειών.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

China's EU Policy Paper, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, October 2003, Beijing.

Commission of the European Communities (1994) Communication from the Commission to the Council: "Towards a New Asia Strategy", 314 final Brussels, 13.07.1994.

Commission of the European Communities (2003) Commission Policy Paper for Transmission to the Council and the European Parliament 'A maturing partnership - shared interests and challenges in EU-China relations', Brussels, 10/09/03, COM (2003) 533 final.

Declaration by the High Representative on behalf of the EU (2016) on the Award rendered in the Arbitration between the Republic of the Philippines and the People's Republic of China, PRESS RELEASE 442/16, 15/07/2016.

EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation, November 2013.

European Commission (1995) A long term policy for China-Europe relations, Communication from the Commission COM (95) 279 final, 5 July 1995.

European Commission (1998) Building a Comprehensive Partnership with China. Communication from the Commission, COM (1998) 181 final.

European Commission (2001) EU Strategy towards China: Implementation of the 1998 Communication and Future Steps for a more Effective EU Policy. Commission of the European Communities, COM (2001) 265 final.

European Commission (2003) A Maturing Partnership – Shared Interests and Challenges in EU-China Relations'. Commission Policy Paper for Transmission to the Council and the European Parliament, COM (2003) 533 final.

European Commission (2006) EU-China: Close Partners, Growing Responsibilities. Communication from the Commission, COM (2006) 631 final.

European Commission (2006) Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, EU-China: Closer partners, growing responsibilities, COM (2006) 631 final, Brussels, 24 October.

European Commission (2014) The ACP-EU Partnership Agreement, signed in Cotonou on 23 June 2000, revised in Luxembourg on 25 June 2005, revised in Ouagadougou on 22 June 2010 and multiannual financial framework 2014-20.

European Commission (2016) Joint Communication to the European Parliament and the Council, “Elements for a new EU strategy on China”, Brussels, 22.6.2016, JOIN (2016) 30 final.

European Communities (1985) Agreement on Trade and Economic Cooperation between the European Economic Community and the People’s Republic of China - 1985. Official Journal of the European Communities, No L 250/2, 19.09.1985.

European External Action Service (E.E.A.S.) Press Release, Human Rights Dialogue between the European Union and China, Bruxelles.

European Parliament (2016) One Belt, One Road (OBOR): China's regional integration initiative.

European Parliament resolution (2013) on the EU-China negotiations for a bilateral investment agreement (2013/2674(RSP)).

Directorate-General for Trade, 03-05-2017.

N. 2996/2002 (ΦΕΚ 62’Α’/28-3-2002):Ελληνικό σχέδιο για την οικονομική ανασυγκρότηση των Βαλκανίων.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2017 α:Έκθεση προόδου για την ένταξη των Δ. Βαλκανίων.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2016: The Western Balkans’ Berlin Process: A new impulse for regional cooperation.

Protocol on the Accession of the People’s Republic of China to the WTO, Decision of 10 November 2001, WT/L/432, 11 December 2001.

The Foreign Trade Association –FTA (2016) Tomorrow's Silk Road: Assessing an EU-China Free Trade Agreement, Executive Summary, A study conducted by the Centre for European Policy Studies (CEPS), April 2016.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aaron L. Friedberg, Ripe for Rivalry: prospects for peace in a multipolar Asia, International Security, 2000

Algieri F, EU economic relations with China: An institutional perspective, The China Quarterly, no 169, 2002, Cambridge University Press

Andrea Brinza, Central and Eastern Europe is not in Bed with China, The Diplomat, July 2020

A.Huskic: Bosnia- Herzegovina: Abandoned by the West, embraced by the East? Clingendael Report, 2020

A.Vangeli, China's engagement with the CESEE, China and World Economy, 2017

A.Vangelis, A new geo-economic approach to the Balkans, W. Balkans in the world, Bieber and Tzifakis

Arif Beston Husen, The role of soft power in China's Foreign Policy in 21st Century, International Journal of Social Sciences and Educational Studies, 2017

Barysch K, Grant C, Leonard M, Embracing the Dragon: The EU's partnership with China, 2005, Center for European Reform

Bieber F & Tzifakis N : The Western Balkans in the world. Linkages and relations with non-European countries, Routledge, 2020

C.A.Crocker, Leashing the Dogs of War, International Foreign Diplomacy Review 2017

Caira M, The EU- China Relationship: From Cooperation to Strategic Partnership in Bindi-Angelescu, The foreign policy of EU: Assessing Europe's role in the World, Washington, 2012, Brookings institution press

Casarini ,Is Europe to Benefit from China's Belt and Road Initiative? 2015

Casarini N, The evolution of EU- China relationship, EU institute for strategic studies, 2006, no 64

Chen Xin και Tang Chenyu, An Quantitative Analysis on China- CEEC Economic and Trade Cooperation, Working Paper series on European Studies, institute of European Studies, Chinese academy of Social Sciences, 2018

Cheng Y., Song L., Huang L., The Belt and Road Initiative in the Global Arena, Chinese and European Perspectives, Palgrave McMillan, 2018

China's strategic investments in Europe: the case of maritime ports, Bruegel 2018

Comino A, A Dragon in cheap clothing: What lesson can be learned from the EU- China textile dispute, European Law Journal, 2007, no 6, vol 13

Curran, China's Marshall's Plan, Bloomberg, 2016.

D. Hsuan, H.M. Liang , Belt and Road Initiative: Chinese version of Marshall Plan? World Scientific 2019

D. Scott, China- EU: A Strategic Axis for the 21st Century International Relations XXI, 2007,

Dai X, Understanding EU- China relations: An uncertain partnership in the making, 2006, Center for EU studies no1

E. Abazi, Albania: New geopolitics and shifting linkages

E. Brown, Investment opportunities in China's Project of the Century, Global Risk Institute 2020

Evan S. Medeiros, M.T. Fravel, China's New Diplomacy, Foreign Affairs, 2010

F. Bieber, N. Tzifakis, The WB as a geopolitical chessboard? Myths, Realities and Policy Options, BiEPAG, 2019

F. Marciacq, Serbia: Looking East, Going West

F. Rosemary, China's foreign policy in the post- 1989 era, in the book China in the 90s of B. Robert, W. Paul, 1999, Palgrave p. 234-244

F. Zhongping and H Jing, China's strategic Partnership diplomacy" engaging with a changing world, ESPO Working paper 8, 2014

F.P.van der Putte, How Europe fell out of love with China, Clingendael, 2020

Felbermayr G, Sandkamp A, The trade effects of antidumping duties, European Economic Review 2020

Felbermayr G, Sandkamp A, The trade effects of antidumping duties, European Economic Review 2020

Fox J, Godeman F, A power audit of EU-China relations, European Council on Foreign Relations, 2009

G.C. Tong: The Asia- Europe dialogue. The road to greater understanding, Studia Diplomatica, Vol. XLIX, no 6, P. 13-50

Garcia- Herrero A, Europe in the midst of China- US strategic competition: What the EU's options? Bruegel working paper 2019

Garcia- Herrero A, Xu J, How to handle state- owned enterprises in EU-China investment talks, Bruegel 2020

Garcia- Herrero and Xu, China's Belt and Road Initiative: can Europe expect trade gains? Bruegel, Working Paper Issue 5, 2016

Godeman F, Stanzel A, The European interests in an Investment Treaty with China, EU Council on Foreign Relations, 2015

Instituto Affari Internazionali, China, in the Mediterranean, 2018

INTA Committee, Study: EU- China trade and investment relations in challenging times, May 2020

J. Marovic, Montenegro: always at a crossroads

J. Nathan και R.S. Ross, The Great Wall and the Empty Fortress, 2012, NY Kindle Edition

J. Seaman, M. Huotari, MO Iglesias, Chinese investment in Europe, A country level approach, ETNC Report 2017

J.Dzankic, S. Keil, M. Kmezic: The Europeanisation of the Western Balkans: A failure of EU conditionality? Palgrave Mc Millan 2018

J Lee: China's economic slowdown, Hudson Institute, 2019

J.Y.S Cheng and W. Zhang: Patterns and dynamics of China's International Strategic Behavior, Journal of Contemporary China, 2012

Jamestown Foundation, China brief pdf

Jan Weidenfeld, China's Europe Policy poses a challenge to the EU cohesion, The Diplomat, 2018

Jun W, The Asian Competitiveness 2018, China Center for International Economic Exchanges

Leonard M. Τι σκέφτεται η Κίνα, 2008, Εκδόσεις Κριτική

Li Xin and Worm Verner, Building China's soft power for a peaceful rise, Journal of Chinese Political Science 2010

Liu Zuokui, China- CESEE Cooperation: China's building a new type of international relations, Croatian International Relations Review 2017, pdf

M. Scott and W. Alcenat, Macalester College, 2008, pdf

M. Uvalic, Economic integration of the Western Balkans into the EU: The role of EU policies, 2016

McBride J., Building the New Silk Road, 2015

Mendes C.A, The significance of the PCA in Sino-European relations: A step forward or a stumbling block? 2010, College of European Studies, Brussels

Mergenthale S, Managing Global Challenges, 2015, Springer

Michael Ruta, 2018, Three opportunities and three risks of the Belt and Road Initiative, The Trade post

Michalski A, Pan Z, Unlikely Partners? 2015, Palgrave Mcmillan

Nye J. Soft Power skills, Carnegie Council for Ethics in International Affairs, 2005

O. Levitin, P. Sanfey, Regional cooperation in the Western Balkans, European Bank of Reconstruction and Development, 2018)

P. Scot, China- EU: A strategic axis for the 12st century, International Relations, XXI, 2007

P. Tonchev & P. Davarinou, Chinese Investment in Greece and the Big Picture of Sino- Greek Relations, 2017

P. Tonchev: A new kid on the block? China in the security conundrum of the eastern Mediterranean, Royal Institute ELCANO, 2019

P. Tonchev, P. Davarinou, Chinese Investment in Greece and the Big picture of Sino- Greek relations, ΙΔΟΣ 2017

Pantucci R., Silk Road: China's project could transform Euroasia, 2015

Parello- Plesner and Krantz, How can the EU promote its economic interests with China? European Center for Foreign Relations, 2013, No 85

Pavlicevic: China Treat and China Opportunity: Politics of dreams and fears in China CESEE relation, Department of China studies, Liverpool University, 2014

Pearson M., China's integration into the International Trade and Investment Regime, NY, 2010.

Putz C. 2018, Can Russia and China "Synergize" the Euroasian Economic Union and the Belt and Road Initiative, The diplomat. Com

R. L.Schweller and X. Pu, After Unipolarity: China's vision of International Order in the Era of US Decline, International Security, 2017 p. 41-72.

Ruan Zongze, What are the implications of China's peaceful rise to the world? China Institute of International Studies, 2005

S. Kastner, Ch. Rector, China's strategic Multilateralism: Investing in global governance, Cambridge University Press, 2019

S. Wallace Cheng, The new role of China, International Center for Trade and Sustainable Development, 2017

Sanfey and Milatovich, The Western Balkans in Transition: Diagnosing the Constraints on the path to a sustainable Market Economy, 2018, EBRD Report

Schweigut HD, Expectations for expanding connections, 2015, College of Europe, EU- China Observer

Shambaugh D. China's soft power push, Foreign Affairs, 2015

Smith M, Xie H, EU-China: The logics of Strategic Partnership, Journal of Contemporary European Research, Vol 6, 2010

Song L, From mutual understanding to a New Paradigm of Cooperation, Routledge, Contemporary China Series 2017

Stephen Khan, China's vision for globalization, Beijing- style, 2019, The Conversation

Tom Phillips, What is the One Belt One Road Initiative, The Guardian 2017

W. Zweers, V. Shopov, F-P van der Putten,, M. Petcova, M, Lemstra : China and the EU in the Western Balkans, A zero- sum game? Clingendael Report, August 2020

Yang Y, China- EU Relations: Broader, higher and stronger, College of Europe, EU- China Observer 1.15

Z. Nechev, I. Nikolovski: N. Macedonia: a fertile ground for external influences

Zhu Linqun, An explanation model for China's participation in the International System, Foreign Affairs Review, 2012

Zweers et al, China and the EU in the Western Balkans: A zero-sum game? Clingendael Report, 2020

B. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γκλαβίνης Π., (2009) Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Αθήνα, εκδόσεις Σάκκουλα

Ε. Παπαδοπούλου, Το νέο «Μεγάλο Παιχνίδι» της μεταφοράς ενέργειας και η γεωπολιτική σημασία της περιοχής των Βαλκανίων στα πλαίσια αυτού, Γεωπολιτική , Τεύχος 11, Αθήνα 2007

Ιωακειμίδης ΚΜ, Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας 2012, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα

Ιωακειμίδης Π.Κ. (2012), Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις και πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση.

Μεταξάς Α., (2017), Ευρωπαϊκή Ένωση: Τα Βασικά Κανονιστικά Κείμενα, Αθήνα, εκδόσεις Σάκκουλα. Μούσης Ν. (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση.

Μουτσάτσος Δ. Ι., Η Θεσμική Διάσταση της Κοινής Εμπορικής Πολιτικής, στο Μαραβέγιας Ν. και Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια), (2007) Η Νέα Ε.Ε., Αθήνα, εκδόσεις Θεμέλιο.

Νότης Β. (2008), Πολυμερείς Εμπορικές Σχέσεις Διαπραγματεύσεις: Εμπόριο Υπηρεσιών, Αθήνα, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών

Ντάλης Σ. (2012), Ο Πολυπολικός Κόσμος, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η «Ελληνική Απόκλιση», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση

Παπασωτηρίου, Χ. (2013). Η Κίνα από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην Ανερχόμενη Υπερδύναμη του 21ου Αιώνα. Βάρη: Εκδόσεις Ποιότητα

Πλιάκος Α., Η Κοινή Εμπορική Πολιτική στο Μαραβέγιας Ν. (επιμέλεια), (2016) Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, Εξέλιξη, Προοπτικές, Αθήνα, εκδόσεις Κριτική, σ. 315 – 332

Στεφάνου Κ., Καταπόδης Γ. (2008), Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες μετά την αναθεώρηση της Λισαβόνας, Αθήνα – Κομοτηνή Εκδόσεις. Σάκκουλα

Τσέλιος Β., Η Εμπορική Πολιτική στις Εξωτερικές Σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Παγκόσμιος οργανισμός Εμπορίου, στο Ξενάκης Δ. και Τσινισιζέλης Μ. (επιμέλεια) (2006), Παγκόσμια Ευρώπη, Αθήνα εκδόσεις Ι. Σιδέρης

Γ. Τζογόπουλος, 70 χρόνια από την ίδρυση της Νέας Κίνας, ΕΛΙΑΜΕΠ, Άρθρο στο in.gr

Χουλιάρης, Πετρόπουλος. Η Κίνα και οι άλλοι, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση

Χριστόπουλος Α. (2006), Η ραγδαία πολιτική και οικονομική άνοδος της Κίνας και οι επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή, Αθήνα Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A list of China's strategic partners

REGIONS	PARTNERS	YEAR OF ESTABLISHMENT	ADDITIONAL INFORMATION (YEAR AND NAME OF RELATED PARTNERSHIPS)
America (8)	Brazil	1993	1993 strategic partnership
	USA	1997	1997 constructive strategic partnership; 2011 a cooperative partnership based on mutual respect and mutual benefit
	Venezuela	2001	2001 strategic partnership for common development
	Mexico	2003	1997 comprehensive partnership; 2003 strategic partnership of cooperation; 2013 comprehensive strategic partnership
	Argentina	2004	2001 comprehensive partnership; 2004 strategic partnership
	Canada	2005	1997 comprehensive partnership; 2005 strategic partnership
	Peru	2008	2004 comprehensive partnership; 2008 strategic partnership; 2013 comprehensive strategic partnership
	Chile	2012	2004 comprehensive partnership; 2012 strategic partnership
Oceania (1)	Australia	2013	2013 strategic partnership of mutual trust and mutual benefit
Africa (5)	South Africa	2004	2004 strategic partnership featuring equality, mutual benefit and common development; 2010 comprehensive strategic partnership
	Nigeria	2005	2005 strategic partnership
	Angola	2010	2010 strategic partnership
	Algeria	2014	2014 comprehensive strategic partnership
	African Union (AU)	2006	2006 a new type of strategic partnership
Europe (15)	Russia	1996	1994 constructive partnership featuring good neighbourliness and mutually beneficial cooperation; 1996 partnership of strategic coordination based on equality and mutual benefit and oriented toward the 21st century; 2011 comprehensive strategic partnership of coordination
	France	2004	1997 comprehensive partnership; 2004 comprehensive strategic partnership; 2010 new, mature and stable comprehensive strategic partnership based on mutual trust and mutual benefit and with a global perspective; 2014 close and lasting comprehensive strategic partnership
	Germany	2004	2004 a partnership of global responsibility within the framework of Sino-European comprehensive strategic partnership; 2014 all-dimensional strategic partnership
	Italy	2004	1998 comprehensive partnership; 2004 stable, friendly, long-term and sustainable strategic partnership
	UK	2004	1998 comprehensive partnership; 2004 comprehensive strategic partnership
	Spain	2005	2005 comprehensive strategic partnership
	Portugal	2005	2005 comprehensive strategic partnership
	Greece	2006	2006 comprehensive strategic partnership
	Denmark	2008	2008 comprehensive strategic partnership
	Serbia	2009	2009 comprehensive strategic partnership
	Ukraine	2011	2011 strategic partnership
	Poland	2011	2004 friendly cooperative partnership; 2011 strategic partnership
	Ireland	2012	2012 strategic partnership of mutual benefit
	Belarus	2013	2013 comprehensive strategic partnership
	European Union (EU)	2003	1998 long-term and stable constructive partnership facing the 21st Century; 2001 comprehensive partnership; 2003 comprehensive strategic partnership

Asia (21)	Pakistan	2005	1999 partnership of comprehensive cooperation; 2005 all-weather strategic partnership
	Kazakhstan	2005	2005 strategic partnership; 2011 comprehensive strategic partnership
	India	2005	2003 constructive partnership; 2005 strategic and cooperative partnership for peace and prosperity
	Indonesia	2005	2005 strategic partnership; 2013 comprehensive strategic partnership
	South Korea	2008	1998 collaborative partnership for the 21st century; 2003 comprehensive partnership; 2008 strategic partnership
	Vietnam	2008	2008 comprehensive strategic cooperative partnership
	Laos	2009	2009 comprehensive strategic partnership of cooperation
	Cambodia	2010	2006 comprehensive partnership; 2010 strategic partnership
	Turkey	2010	2002 partnership; 2010 strategic partnership
	Mongolia	2011	2003 good-neighbour partnership of mutual trust; 2011 strategic partnership
	Myanmar	2011	2011 Comprehensive Strategic Cooperative Partnership
	Thailand	2012	2012 comprehensive strategic cooperative partnership
	Uzbekistan	2012	2005 friendly and cooperative partnership; 2012 strategic partnership
	United Arab Emirates	2012	2012 strategic partnership
	Afghanistan	2012	2012 strategic and cooperative partnership
	Tajikistan	2013	2013 strategic partnership
	Sri Lanka	2013	2005 comprehensive partnership; 2013 strategic cooperative partnership
	Turkmenistan	2013	2013 strategic partnership
	Kyrgyzstan	2013	2013 strategic partnership
	Malaysia	2013	2013 comprehensive strategic partnership
Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)	2003	1997 partnership facing the 21st century based on good neighbourliness and mutual trust; 2003 strategic partnership for peace and prosperity	

Πηγή: F. Zhongping, H. Jing, China's strategic partnership diplomacy: engaging with a changing world, ESPO, Working Paper 8, 2014, 18-19.

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Τάυρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr